

ISLAMISKA MYNT

*En studie av några sena dynastiers mynt
funna i svenska, baltiska och ryska skattfynd.*

Uppsats i påbyggnadskurs i arkeologi
vid Stockholms Universitet,
Numismatiska forskningsgruppen.
Av: Marcus Johansson, ht 1997
Handledare: Kenneth Jonsson

Abstract:

This paper deals with Islamic coins struck during the late Viking Age (i.e. ca 930-1015). The material derives from hoards found in Estonia, Russia, and Sweden. The paper deals especially with coins struck by Buwayhids, Hamdanids, Ikhshidids, Ilekhanids, Marwanids, Uqaylids, and Ziyarids.

Based on this material I have been able to see where the different dynasties are represented and in what quantities. I have also been able to see differences in import regarding the different regions. One of the main results is that there are two different import ways to Russia and the Baltic area, one from the Caspian sea via Volga through Russia and into the Baltic area and one from the Black sea via Dnepr or Dnestr/Vistula and into the Baltic area.

The other result in this study is that after a period of an insignificant import between 970-990, a new source of import can be proven. These new coins were struck by the Marwanids and Uqaylids. By the mid-1010s the import of Islamic coins seems to have come to an end.

Omslaget föreställer ett mynt präglat under den buwyhidiske härskaren `Adud al-Dawla under hans tid som Amir al-Umara' 977-983 e.Kr./366-372 a. H. Bilden är hämtad från Marsden 1977. Skalan är ca 2,5:1

Innehåll

1.	Introduktion	2
1.1	Inledning	2
1.2	Syfte	3
1.3	Frågeställning	3
1.4	Material och avgränsning	3
1.5	Metod	3
1.6	Definitioner	3
1.7	Vilken information kan utläsas på den islamiska dirhemen?	4
2.	Forskningshistorik	4
3.	Dynastierna	5
3.1	Samanider	5
3.2	Hamdanider	6
3.3	Ikhshidider	6
3.4	Buwayhider	7
3.5	Ziyarider	8
3.6	Marwanider	9
3.7	Uqaylider	9
3.8	Ilekkhanider	10
4.	Materialpresentation, analys och tolkning	10
4.1	Skattfynden	10
4.1.1	Källkritik	11
4.1.2	Aktiv och kontinuerlig import	11
4.1.3	Svenska fastlandet	11
4.1.4	Gotland	12
4.1.5	Baltikum	12
4.1.6	Ryssland	12
4.2	Skattfynden talar	13
4.3	Dynastierna i skattfynden	14
4.3.1	Hamdanider	14
4.3.2	Ikhshidider	14
4.3.3	Buwayhider	15
4.3.4	Ziyarider	15
4.3.5	Marwanider	15
4.3.6	Uqaylider	16
4.3.7	Ilekkhanider	16
4.4	Dynastierna och importen	16
5.	Sammanfattning	17
6.	Referenser	19
7.	Kartor och diagram	20
	Fig.1-7 kartor	
	Fig.8-16 diagram	
8.	Appendix , Fyndlista	27

1. Introduktion

Inom det nutida Sverigers gränser har man idag funnit ca 225 750 mynt fördelade på ca 2400 fynd som härstammar från vikingatiden (Databas, Numismatiska forskningsgruppen). Vikingatiden placeras ur numismatiskt perspektiv från början av 800-talet fram till början av 1100-talet. Av de 225 750 mynt man påträffat kommer ca 65% från Gotland. Fördelningen av mynten är ca 69 500 islamiska (Jonsson, 1997:7), ca 95 300 tyska och ca 42 200 engelska (Databas, Numismatiska forskningsgruppen).

De islamiska mynten började strömma in i norra Europa (Sverige, Baltikum, Ryssland och Polen) i början av 800-talet. Mynten kom i huvudsak från det mäktiga abbasidkalifatet. Det har även påträffats en del mynt tillhörande det tidigare umayyadkalifatet som störtades av abbasiderna 750. Nästa stora grupp mynt som började strömma in i slutet av 800-talet kom från Transoxanien, som kontrollerades av den samanidiska dynastin. Området var tidigare en provins inom abbasidkalifatet som mot slutet av 800-talet blev självständigt. Denna grupp mynt är den överlägset bäst representerade i norra Europa. I början av 900-talet hade abbasidkalifatet försvagats och fler självständiga dynastier hade bildats. Kalifatet förfogade över mindre och mindre områden och den slutgiltiga förödmjukelsen kom när de persiska buwayhiderna ockuperade Madinat al-Salam (Bagdad) 945.

Denna uppsats kommer att behandla en del av de yngsta islamiska mynten som importerats till Sverige, Baltikum och Ryssland; mynt som präglats av några av de självständiga dynastier som fick makt i och med abbasidkalifatets sönderfall. De har präglats inom islamiskt område från 930-talet till mitten av 1010-talet. Naturligtvis fortsätter man att präglar mynt efter 1010-talet, men det är vid den tiden importen av islamiskt silver upphör.

De islamiska silvermynten kallas för dirhem eller dirham, guldmynten för dinar och kopparmynten för fals, i plural fulus. Alla benämningar på mynt i uppsatsen avser dirhemer.

Den islamiska tiderräkningen är något annorlunda än den kristna. Inom den islamiska tideräkningen använder man sig av månåret som är 354 dagar medan i den kristna tideräkningen går efter solåret som är 365 dagar. Den islamiska tiderräkningen startar dessutom 622 e.Kr. vilket är året för profeten Muhammads flykt från Mekka till Medina. När man konverterar präglingsårtalet från islamisk tideräkning till kristen tiderräkning måste man använda två ental i den genomförda konverteringen (ex. 391=999/1000). Detta system måste användas eftersom att det inte står på myntet vilken dag och månad på året det är präglat.

Det finns i huvudsak två ledande teorier om varför de vikingatida silvermynten kommit att hamna på Gotland och det svenska fastland. Den ena orsaken är via handel och den andra är via plundring och som krigsbyte. Jag förutsätter att silvermynten har kommit hit p.g.a handel, men säkert har plundring förekommit även om tyngdpunkten ligger på det förre. Någon diskussion om detta kommer inte att föras då detta inte är en del av uppsatsens syfte.

1.1 Inledning

Anledningen till att uppsatsen skrivs är en personlig vilja att lära mig mer om den vikingatida islamiska världen och de handelskontakter som nordborna bedrev med denna under vikingatiden. Det lämpligaste valet har därför varit att försöka behandla en bråkdel av det ofantliga islamiska myntmaterial man hittills påträffat i framförallt Sverige.

Jag vill passa på att tacka min handledare Kenneth Jonsson för hans visa vägledning, Gert Rispling för att tålmodigt svarat på mina frågor och hjälpt mig få fram relevant litteratur, men framförallt vill jag tacka Thomas S. Noonan för att han givit mig tillstånd att använda hans, ännu så länge, opublicerade fyndlistor.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att ge en introduktion till den islamiska världen under den aktuella perioden med utgångspunkt från de dynastier som präglat mynt funna på det svenska fastlandet (inkl Öland), Gotland, Baltikum och Ryssland. Se hur fyndmaterialet förhåller sig till de studerade regionerna och om man kan se några tecken på specifika importvägar. Hitta en tänkbar förklaring till varför den islamiska myntimporten ersätts med den tyska och engelska importen.

1.3 Frågeställning

Vilka är de största av de yngsta dynastierna?

Hur uppträder dynastiernas mynt i fyndmaterialet?

Vilken är den, i fyndmaterialet, inbördes skillnaden mellan dynastierna och varför?

Kan man se antydningar till olika importvägar i fyndmaterialet?

Varför tar importen av islamiska silvermynt slut?

1.4 Material och avgränsningar

Uppsatsen baseras till stor del på opublicerade fyndlistor som Thomas S. Noonan upprättat över Sverige, Baltikum och Ryssland. Listorna innehåller alla fynd med 5 islamiska mynt eller mer. Alla fynd som innehåller färre än 5 exemplar är således inte med i uppsatsen. Sammanlagt handlar det om 216 fynd om ca 2000 mynt. Ytteligare ca 500 mynt är med i uppsatsen, men då de endast kunnat bestämmas till dynasti och inte till präglingsår, är de endast medtagna vid en kvantitativ jämförelse.

1.5 Metod

Jag har sorterat ur alla de mynt relevanta för uppsatsen och lagt in dem i en databas. Databasen har sedan sorterats efter dels präglingsår och dels efter fyndort. Utifrån databasen har jag dessutom valt att behandla sju dynastier lite närmare; urvalet är baserat på mängden mynt som påträffats från varje dynasti. Med hjälp av databasen har jag fått fram diagram som visar hur representationen av de olika dynastiernas mynt ser ut i fynden från de olika studerade regionerna. Gotland har avskiljts från Sverige och utgör en egen region. Med hjälp av databaslistan har jag dessutom studerat vilka dynastier som uppsträder i vilka fynd. En viss jämförelse mellan präglingsår för myntet och t.p.q. (terminus post quem) har genomförts.

Utöver detta har jag läst historisk och numismatisk litteratur som varit relevant för uppsatsen.

1.6 Definitioner

Dirhem

Islamiskt silvermynt.

Dynastier

Den islamiska världen bestod av många olika familjer som hade mer eller mindre kontroll över olika landområden. Dessa familjer benämns dynastier.

Präglingsår

Det år myntet är präglat.

T.p.q.

Terminus post quem. När man bestämmer tidigast möjliga nedläggningstid för ett fynd bestäms det av det yngsta daterbara myntet i ett fynd.

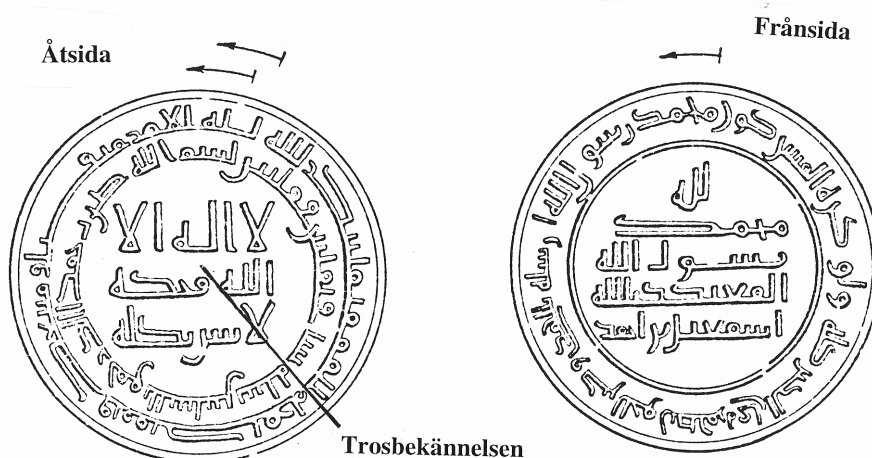
Landskapsförkortningar

Bl - Blekinge	Sö - Södermanland
Gä - Gästrikland	Up - Uppland
Ha - Halland	Vg - Västergötland
Me - Medelpad	Vs - Västmanland
Nä - Närke	Ög - Östergötland
Sk - Skåne	Öl - Öland
Sm - Småland	

1.7 Vilken information kan utläsas på den islamiska dirhemen?

Den avgörande skillnaden mellan islamiska och västerländska är att de islamiska endast har text. Mynten innerhåller information om var, när och vem som har präglat mynten. Åtsidan på ett islamiskt mynt är den där trosbekännelsen står. Trosbekännelsen återges på tre rader på åtsidans mittfält och är mycket lätt att känna igen; även för en okunnig i språket. Omskriften innehåller information om var och när myntet är präglat och låter ungefär som följande: "I Guds namn! denna dirhem präglades i (myntortens namn) år (årtal e. H.)". Meningen startar ungefär vid kl 1 på myntet och läses från höger till vänster

Frånsidans mittfält har normalt den präglande myntherrens namn och titel. Omskriften består av ett korancitat som varierar beroende på myntherre.

(Efter Holst 1973:19)

2. Forskningshistorik

Den mesta litteraturen, om islamiska mynt är inriktad mot bestämningar av de enskilda mynten och sammanställandet av fyndlistor. Mindre tid har ägnats åt att placera in mynten i det samhälle de var avsedda för.

Tidiga islamiska numismatiker som verkade under 1800-talet som kan nämnas är Christian Martin Frähn, Wladimir von Tiesenhausen och Carl Johan Thornberg. De intresserade sig tidigt för de islamiska silvermynten man påträffat i Sverige, Baltikum och Ryssland.

I början av 1900-talet sammanställde den ryske numismatikern Alexei Konstantinovitj Markov en stor katalog som behandlade de islamiska mynten i Ryssland och andra delar av Europa (Noonan 1984:8). Det var han som introducerade systemet att klassificera de olika mynten efter dynasti (Noonan 1984:9).

Ett genombrott inom den islamiska numismatiken inträffade under 1920- och 30-talen när Richard Vasmer argumenterade för att man skulle studera dirhemerna utifrån skattfynden istället för lösfynden. Vasmer visade med hjälp av denna metod att de islamiska mynten började strömma in i Ryssland i början av 800-talet för att sedan upphöra ca 1015 (Noonan 1984:9). Richard Vasmer betraktas som en av 1900-talets stora inom islamisk numismatik.

Samtida med Vasmer är Sture Bolin, en svensk historiker och numismatiker. I sin artikel *Muhammed, Karl den store och Rurik* (Bolin 1939), argumenterar han att anledningen till att man påträffat stora mängder islamiskt silver i Ryssland och Sverige, berodde på handelskontakter mellan vikingar och det islamiska området.

En annan stor numismatiker är George C. Miles. Han har i sin artikel *Coinage of the Ziyarid dynasty of Tabaristan and Gurgan* (Miles 1972) behandlat mynt präglade av ziyariderna; han har även tagit upp lite historik rörande dynastin. Miles har producerat annan litteratur som berör islamisk numismatik, men inget som varit aktuellt för denna uppsats.

Michael Mitchiner publicerade 1977 *The World of Islam*. Den behandlar en rad dynastiers olika mynttyper från början av islams tideräkning fram till modern tid. Boken, som är rikligt försedd med myntbilder, är ett bra uppslagsverk när man vill se vem som präglat vilka mynt.

En mycket aktiv historiker och ekonomhistoriker är Thomas S. Noonan. Han har i huvudsak inriktat sig på den samhälleliga funktionen av de islamiska mynten. Han har publicerat en stor mängd artiklar och skrifter som behandlar myntimporten och dess problematik till Ryssland och östersjöområdet.

3. Dynastierna

Beskrivningarna av hamdanider, ikhshidider, ziyarider, marwanider och uqaylider är baserade på Clifford Edmund Bosworths bok *The Islamic Dynasties* som utkom första gången 1967. Här har använts den reviderade upplagan från 1980. Samtliga genealogier är hämtade ur denna publikation. Avsnittet som behandlar buwayhiderna är baserat på *The Cambridge History of Iran* från 1975 och avsnittet som behandlar ilekkhaniderna är baserat på Stephen Albums bok *Marsden's Numismata Orientalia Illustrata* utgiven 1977.

I beskrivningen av dynastierna är årtal benämnda både efter den kristna och den islamiska tideräkningen. De olika dynastierna har ofta flera olika familjelinjer som styr i olika städer och områden, därför är regentföljden uppdelad efter vilka områden de olika släktdelarna styr över. Dynastiernas geografiska utbredningsområde visas i kapitel 7 (fig. 1-7).

3.1 Samanider

Visserligen ingår ej denna dynasti i uppsatsen, men man bör ändå nämna något om den. Samaniderna är den dynasti som i fyndmaterialet är mest representerat. I de flesta av de fynd som är med i uppsatsen förekommer även samanidiska mynt och de är alltid i majoritet.

Samaniderna regerade nordost om buwayhiderriket i östra Iran, norra Afghanistan och centralasien. Huvudstad var till en början Samarqand men skiftade senare till Bukhara som ligger sydost om Aralsjön. Samaniderna präglade under första hälften av 900-talet oerhörda mängder mynt som nådde Ryssland och östersjöområdet. Mängderna är så stora att de mynt från de dynastier som behandlas i denna uppsatsen nästan tycks försvinna.

Samaniderna framträdde som en självständig dynasti under senare hälften av 800-talet och började omgående att prägla mynt. Präglingen fortgick under hela deras existens fram till 999 då ilekkhaniderna erövrade deras huvudstad Bukhara, vilket betecknade slutet för dynastin.

3.2 Hamdanider 905-1004 (293-394)

Mosul

905/293	Abu l-Hayja ` Abdallah
929/317	Nasir al-Dawla al-Nasir
969/358	`Uddat al-Dawla Abu Taghlib
979/369	Buwayhiderna erövrar territoriet
981-91/379-89	Ibrahim och al-Husayn tillsätts som gemensamma härskare av buwayhiderna.

Aleppo

945/333	Sayf al-Dawla `Ali
967/356	Sa`d al-Dawla Sharif
991/381	Sa`id al-Dawla Sa`id
1002/392	`Ali II
1004/394	Sharif II

Hamdaniderna kommer från den arabiska stammen Taghlib, som sedan länge haft sitt högsäte i al-Jazira. Grunden till familjens stora rikedom lades av Hamdan b. Hamdun efter vilken dynastin har uppkallats. Familjen var stationerad i utkanten av den syriska öknen och som majoriteten av de arabiska stammarna i det här området bekände de sig till den shiitiska inriktningen av islam.

Hamdans son, Abu l-Hayja, blev 905 utsedd till guvernör i Mosul av den abbasidiska kalifen i Bagdad. Han efterträddes av sin son al-Hasan senare känd som Nasir-ad-Dawla och under hans regeringsperiod blev området självständigt under hamdaniderna. Nasir utökade dynastins område västerut in i Syrien där man konfronterades med ikhshididerna. Konfrontrationen slutade med att hamdaniderna erövrade stora delar av landet.

Nasir efterträddes av sin son, Abu Taghlib, mer känd under namnet `Uddat al-Dawla, som olyckligtvis kom att kämpa mot den buwayhidiske härskaren Adud al-Dawla och förlorade sitt område till denne. `Uddas två bröder Ibrahim och al-Husayn tillsattes som gemensamma härskare av buwayhiderna två år efter erövringen av området. Dessa regerade fram till 991/389 då uqayliderna intog Mosul och marwaniderna intog den närliggande staden Diyarbakr.

När hamdaniderna erövrade delar av Syrien kom det området att få sin egen linje med härskare som inleddes med Sayf al-Dawla. Regenterna i Syrien kom under sina regeringsperioder att få försvara sig mot det bysantinska imperiet. Delar av området intogs i perioder av bysantinerna men återerövrades kort därefter.

Mot slutet av 900-talet framträdde ett nytt hot från söder, den ständigt expansiva dynastin fatimiderna, som 30 år tidigare lagt ikhshididerna under sig. Sa`id al-Dawla mördades 1002 troligtvis av slavgeneralen Lu`lu`. Lu`lu` intog en position under de två sista härskarna `Ali II och Sharif II, men blev en självständig guvernör under fatimiderna efter att de erövrat området 1004.

3.3 Ikhshidider 935-969 (323-58)

935/323	Muhammad b. Tughj al-Ikhshid
946/334	Unujur
961/349	Ali
966/355	Kafur
369-69/357-58	Ahmad

Ikhshididerna var i grunden en turkisk familj. År 935 blev Muhammad b. Tughj utnämnd till Egyptens guvernör och belönades med titeln ikhshid. Betydelsen av titeln är enligt arabiska källor oklar, men på persiska betyder det prins eller härskare (Bosworth 1980:45). Ikhshididerna styrde över större delen av Egypten och delar av Syrien och var under ständigt hot från sina grannar. I väst försvarade man sig mot de framryckande fatimiderna från Nordafrika, i Syrien stred man mot hamdaniderna och lyckades klamra sig fast vid Damaskus. Från Bagdad fick man värja sig mot den s.k. Amir al-Umara (överbefälhavaren) som från 945 var en buwayhid.

År 968 tar Ahmad över styret för ikhshihiderna; en relativt svag ledare. Han fick njuta av makten i endast ett år till 969 då fatimiderna erövrade Egypten. Med det upphörde dynastin.

3.4 Buwayhider (Buyider) 932-1062 (320-454)

Fars och Khuzistan

934/322	`Imad al-Dawla `Ali
949/338	`Adud al-Dawla Fana Khusraw
983/372	Sharaf al-Dawla Shirzil
990/388	Baha' al-Dawla Firuz
1012/403	Sultan al-Dawla
1021/412	Musharrif al-Dawla Hasan
1024/415	`Imad al-Din Marzuban
1048/440	al-Malik al-Rahim Khusraw-Firuz
1055-62/447-54	Fulad Sutun (endast Fars)

Kirman

936/324	Mu'izz al-Dawla Ahmad
949/338	`Adud al-Dawla Fana-Khusraw
983/372	Samsam al-Dawla Marzuban
998/388	Baha' al-Dawla Firuz
1012/403	Qiwam al-Dawla
1028-48/419-40	`Imad al-Din Marzuban

Jibal

932/320	`Imad al-Dawla `Ali
947-77/335-66	Rukn al-Dawla Hasan

Hamadan och Isfahan (tillhör samma härskarlinje som Jibal)

977/366	Mu'ayyid al-Dawla Buya
983/373	Fakhr al-Dawla `Ali
997/387	Shams al-Dawla
1021- ca 1028/412- ca 419	Sama al-Dawla (under kakuyidisk överhöghet)

Ray (tillhör samma härskarlinje som Jibal)

977/366	Fakhr al-Dawla `Ali
997-1029/387-420	Majd al-Dawla Rustam

Irak

945/334	Mu'izz al-Dawla Ahmad
967/356	`Izz al-Dawla Bakhtiyar
978/356	`Adud al-Dawla Fana Khusraw
983/372	Samsam al-Dawla Marzuban
987/376	Sharaf al-Dawla Shirzil
989/379	Baha' al-Dawla Firuz
1012/403	Sultan al-Dawla
1021/412	Musharrif al-Dawla Hasan
1025/416	Jalal al-Dawla Shirzil
1044/435	`Imad al-Din Marzuban
1048-55/440-47	al-Malik al-Rahim Khusraw Firuz

Buwayhiderna kommer ur de daylamitiska folk som av någon orsak, troligen sociala och religiösa, började vandra i början av 900-talet. Buwayhiderna nådde först berömmelse som militära ledare i de ziyaridiska styrkorna innan de blev en självständig dynasti.

År 945 intog buwayhiderna Madinat al-Salam (Bagdad) och det abbasidiska kalifatet kom att hamna under ett 110-årigt styre av buwayhiderna. Buwayhiderna hade ingen tanke på att avskaffa kalifatet utan lät positionen som kalif vara kvar. Det blir Mu'izz al-Dawla som får styra över Irak. Detta var endast formellt då hans ringa ålder gjorde att Imad inte lämnade ifrån sig makten.

Den äldste av buwayhiderna var överherre över de yngre släktingarnas områden. Denna titel innehades till en början av Imad som senare överlät den till Rukn och som i sin tur överlät den vidare till 'Adud. Detta framgår av en hel del dirhmer där man har sampräglat. Överherren kommer först och sedan den/de andra i fallande ordning.

Till en början var riket uppdelat mellan bröderna 'Imad al-Dawla och Mu'izz al-Dawla, men från 947/335 kom även den tredje brodern, Rukn-al-Dawla, att styra i Jibal. Innan Imad al-Dawla avled 949/338 valde han Rukn al-Dawlas son 'Adud al-Dawla att efterträda honom.

'Adud-al-Dawla kom att bli den största av buwayhidhärskarna och han strävade tidigt efter att lägga hela buwayhidriket under en härskare. När 'Izz al-Dawla överog områdena i Irak efter sin far Mu'izz al-Dawla 967/356, tog det inte lång tid förrän Adud försökte överta makten där. Med militär styrka gick han in i Irak. Men detta tilltag var inte populärt i hans far Rukns ögon och 'Adud var tvungen att dra sig tillbaka. Därefter återinsattes 'Izz.

När Rukn avled 977 blev 'Adud den som övertog titeln som den högste emiren. Detta var något som 'Izz inte godtog. År 978/367 gick 'Adud in i Irak och besegrade Izz styrkor. 'Adud gav 'Izz fri passage genom Syrien, förbehållet att han inte allierade sig med hamdaniderna. 'Izz tog inte hotet på allvar och allierade sig med hamdaniderna trots överenskommelsen. 'Adud marcherade då västerut och intog Mosul som tillhörde hamdaniderna. Man infångade 'Izz och avrättade honom. Hamdaniderna lämnades i fred i Aleppo men fick hädanefter betala tribut till buwayhiderna. Adud fortsatte därefter att erövra hela norra Mesopotamien.

Efter detta var buwayhiderna på sin absoluta höjdpunkt och rent geografiskt styrde man i praktiken över hela Iran och Irak. Ständiga stridigheter pågick dock med samaniderna i öst om de östra och norra delarna av Iran. När Adud avled 983/373 var det början till ett långt och utdraget slut som kantades av flera mindre inbördeskrig släktleden i mellan. Vid mitten av 1050-talet låg i princip alla tidigare buwayhidiska områden under seldjuqiskt styre.

3.5 Ziyarider 927- ca 1090 (315- ca 483)

927/315	Mardawij b. Ziyar
935/323	Zahir al-Dawla Wushmagir
967/356	Zahir al-Dawla Bisutun
978/367	Shams al-Ma'ali Qabus
1012/402	Falak al-Ma'ali Manuchihr
1029/420	Anushirvan
1049/441	Unusur al-Ma'ali Kay Ka'us
?- ca 1090/?- ca 483	Gilan Shah

Ziyariddynastin framträdde i slutet av 920-talet i den något avlägsna Daylam-regionen i den sydvästra regionen av Kaspiska havet. Ziyariderna var ett av de starkaste av daylamfolken och gjorde uppror mot den samanidiske generalen Asfar under ledning av Mardawij b. Ziyar. Inom kort hade man kontroll över stora delar av norra Iran, så långt söder ut som Hamadan och Isfahan.

Efter att Mardawij mördats av sina egna turkiska trupper 935/323 föll riket ihop, men man lyckades hålla kvar vid de södra provinserna kring Kaspiska havet. Efter att hans bror, Vushmagir, tagit över makten erkändes samaniderna som överhöghet. Senare delen av 900-talet kom de att spela en mindre roll i kampen om norra Iran mellan samaniderna och buwayhiderna.

Under de första decennierna av 1000-talet blev man tvungna att erkänna ghaznaviderna som överhöghet. Via olika allianser skapade genom giftemål med denna dynasti tycks ziyaridernas historia höljjas i dunkel. Spår i fyndmaterial är ej heller att tänka på, då ziyariderna efter 1029/420 slutade att prägla mynt (Miles 1972:120).

Ziyaridernas sista härskare, Gilan Shah, störtades ca 1090/483 av ismailitiska troende från Elburzbergen. Ismailiterna var, och är fortfarande, en gren inom Shia-islam samtidigt som ziyariderna var ett av de få folk i området som bekände sig till sunnitiska inriktningen av islam. Religiösa motsättningar är den troliga orsaken till att dynastin störtades.

3.6 Marwanider 983-1085 (372-478)

?	Badh
990/380	al-Hasan b. Marwan
997/387	Mumahhid al-Dawla Sa'id
1011/401	Nasr al-Dawla Ahmad eller Muhammad b. Marwan
1061/453	Nizam al-Dawla Nasr (i Mayyafariqin och efter 1063/455 även i Amid)
1061/453	Sa'id (I Amid fram till 1063/455)
1079-85/472-78	Mansur

Grundaren av marwaniderna, Badh, var en kurdisk hövding som bröt sig loss efter det minskade buwayhidinflytandet som uppstod i och med bortgången av `Adud-al-Dawla 983/372. Han lyckades lägga sina gränsområden i de kurdiska områdena i norra Irak och in i Armenien.

Diyarbakr var centralpunkten i marwanidernas rike. Tack vare stadens strategiska läge kunde man kontrollera handelsrutterna från Irak i öster in i Syrien och Anatolien i väster. Med tanke på marwanidernas starka grannar som ständigt strävade efter inflytande i området krävdes det stora diplomatiska kunskaper för att värja sig från dessa; vilket marwaniderna också hade. Nasr-al-Dawla regerade i 50 år och han var den som såg till att detta var möjligt. Han hade utmärkta kontakter med Bysans och gav dem hjälp ett flertal gånger. Även under svåra år klarade man sig bra undan, även om det innebar att man under några år fick betala tribut till uqayliderna i Mosul.

Marwanidernas makt försvagades efter Nasr-al-Dawlas död 1061/453, då riket blev uppdelat mellan hans två söner Nizam och Sa'id. Dödsstöten kom efter att Mansur tillträtt makten. År 1085 invaderade seldjuqerna och lade, efter några få slag, under sig marwanidernas territorium.

3.7 Uqaylider ca 990-1096 (ca 380-489)

Jazirat ibn `Umar, Nisibin och Balad

ca 990/380	Muhammad
386/996	Janah al-Dawla `Ali
1000/390	Sinan al-Dawla al-Hasan
1003/393	Nur al-Dawla Mu'sab

Mosul och senare Jazirat ibn `Umar, Nisibin och Balad

ca 992/382	Muhammad
1001/386	Husam al-Dawla al-Muqallad
1001/391	Mu'tamid al-Dawla Qirwash
1050/442	Za'im al-Dawla Baraka
1052/443	`Alam al-Din Quraysh
1061/453	Sharaf al-Dawla Muslim
1085/478	Ibrahim
1093-96/486-89	`Ali

Takrit, Ma'n b. Muqallads linje

?	Rafi`
1036/427	Khamis
1044/435	Abu Ghashsham
1052/444	`Isa
1056/448	Nasr
1057-?/449-?	Abu l-Ghana'im, guvenör under `Isas änka.

Mindre linjer hittar man även i `Ana och Haditha, Qal' i Ja`bar, `Ukbara och Hit.

Uqayliderna kom från en stor beduinstam som styrdes av `Amir b. Sa'sa'a. Stammen inkluderade även khafajanerna och muntafiqerna som höll till i södra Irak. I och med hamdanidernas frånfalle i Mosul tog uqayliden Muhammad över styret i staden under överinseende av buwayhiden Baha' al-Dawla. Under åren utökade man successivt sitt territorium och riket nådde på sin höjdpunkt nästan från Bagdad i öster till Aleppo i väster.

Uqayliderna bekände sig till den shiitiska inriktningen av islam och det naturliga hade varit att de skulle ha allierat sig med de mäktiga fatimiderna i väst när de sunnibekännande seldjuqerna startade sitt erövringståg över arabvärlden. Detta blev inte fallet, i stället allierade man sig med två sultaner, Alp Arslan och Malik Shah, för att försäkra sig om midrasidernas område i norra Syrien.

Fatimiderna råkade i början av 1080-talet ut för ett militärt bakslag vilket förde de turkiska seldjuqerna till Mosul; staden erövrades kort därefter. Från 1085 var uqayliderna guvernörer i Mosul under seldjuqerna. Detta varade fram till 1096 då seldjuqen Tutush avskaffade privilegiet.

Sharaf al-Dawla Muslim, som suttit i Mosul fram till seldjuqerna erövrade staden, tog sin tillflykt till Amid och Aleppo i Syrien. Där hamnade han direkt i stridigheter med den seldjuqiska rebellen Sulayman b. Qutalmish, i vilka han dödades.

Trots att uqaylidernas storhetstid var över fortsatte de att regera i diverse mindre städer som lokala härskare. Den sista uqayliden regerade fram till 1169/564.

3.8 Ilekhanider (Qarakhanider) 999-1210 (389-607)

Hela dynastins namn bygger på en gammal titel som de tidigaste härskarna över dynastin förfogade över, en titel som senare försvann. I en del litteratur hänvisas i stället till namnet qarakhanider som vissa författare anser vara mer korrekt. Ilekhaniderna hade en strikt hirarkisk samhällsstruktur. Detta i kombination med ständiga inre intriger och med personer som bytte titel så fort de nått en ny rang, har bidragit till att man inte kunnat upprätta en fungerande genealogi över dynastins ledare.

Ilekhaniderna har sitt ursprung i norra Turkmenistan där de fungerade som ledare för qarluqkonfederationen; en sammanslutning av flera olika stammar. De förflyttade sig så småningom söderöver och trängde in på samanidiskt område. Man ockuperade Bukhara för första gången 992/382 och lyckades slutgiltigt erövra den 999/389. Detta betecknade slutet för den samanidiska dynastin och inledningen av ett 200-årigt styre för ilekhaniderna.

4. Materialpresentation, analys och tolkning

4.1 Skattfynden

Appendix innerhåller en lista på vilka fynd som varit relevanta för uppsatsen. Hela följande avsnitt bygger på den listan som grund. Kommentarer berör dynastierna i allmänhet och är till för att reda ut vilka fynd som är intressanta för att se en eventuell aktiv myntimport. Fyndnummer hänvisar till den aktuella fyndregionens lista i appendix.

4.1.1 Källkritik

De ryska och baltiska fynden är inte lika väl genomarbetade som det svenska materialet även om det förekommer en del brister även i det (muntl. medd. Gert Rispling jan. 1998). Det finns dessutom ett mörkertal med opublicerade fynd från Baltikum och Ryssland då dessa fynd inte ännu blivit publicerade (muntl. medd. Kenneth Jonsson och Gert Rispling, jan. 1998).

4.1.2 Aktiv och kontinuerlig import

För att avgöra hur livliga kontakterna mellan präglingssområde och mottagarområde har varit utgår jag från tre huvudsakliga parametrar; mängden mynt, antalet fynd som mynten är fördelade på och differensen mellan präglingssår och t.p.q. Förhållandet mellan dessa parametrar är viktig. Om mängden mynt är stor samtidigt som mynten uppträder i sena fynd (i förhållande till präglingssår) kan det inte betraktas som att kontakterna varit aktiva vid den aktuella präglingstiden. Om mängden mynt är litet samtidigt som de uppträder i fynd som daterats nära präglingstiden för mynten betraktas det som att kontakterna varit aktiva men troligtvis i mindre utsträckning. Antalet fynd i kombination med detta är viktig för att kunna avgöra om det har rört sig om en kontinuerlig eller enstaka sporadisk kontakt.

Kontinuerlig import förutsätts när de ovan nämnda parametrarna stämmer överens och den aktuella dynastins mynt uppträder i flera efter varandra daterade fynd. Det visar att kontakterna inte har varit sporadiska utan att den har varit kontinuerlig över en viss tid.

I begreppet aktiv import syns inte vilken karaktär kontakterna har haft. Det kan röra sig om direktkontakt mellan mottagarområde och präglingssområde. Detta är troligtvis mest förekommande i Ryssland. För det svenska fastlandet, Gotland och Baltikum har troligtvis mynten skiftat ägare en eller flera gånger mellan präglingssområde och mottagarområde och på så vis skapat en indirekt kontakt. Direktimport kan inte uteslutas, men har troligtvis genomförts i mycket ringa skala.

Fynd som kan beskriva en aktiv kontakt är de som har mynt (relevanta för uppsatsen) där präglingssåren ligger inom ca 10 år från t.p.q. I de fynd som endast har 1 eller 2 mynt tillåts en något större differens mellan präglingssår och t.p.q.

Dessa begrepp ska man vara försiktiga med då det kan finnas vissa felkällor (se kap 4.1.1). t.p.q bestämmer dessutom tidigast möjliga nedläggningstid och inte den faktiska nedläggningstiden vilket i sig kan vara en felkälla. Detta är endast ett problem för fynd med ett litet antal mynt då kan felmarginalen vara relativt stor. För större fynd är felmarginalen högst några få år. Ovannämnda innebär inget problem när man försöker se ett mönster i myntimporten.

4.1.3 Svenska fastlandet

Totalt har jag registrerat 42 fynd på det svenska fastlandet som innehåller de islamiska mynt som uppsatsen berör. Fynden täcker hela Sverige från Skåne i söder till Medelpad i norr. Man kan dock se en överrepresentation i antal fynd på Öland och i Skåne. Tiden för fyndens nedläggning sträcker sig enligt t.p.q. över 150 år; det äldsta fyndet har t.p.q. 939/40 (fynd 1) och det yngsta har t.p.q. 1083 (fynd 42). Skattfynden är överlag ganska små; endast 6 fynd har fler än 1000 mynt och ytterligare 4 har fler än 500 mynt.

I de tidiga fynden fram till 965 (fynd 1-16) kan man se en liten differens mellan präglingssår och t.p.q. I endast 5 fynd är differensen större än 10 år (fynd 2, 4, 6, 7 och 10). Detta tyder på att mynten strömmar in till fastlandet relativt fort efter det att de präglats.

Mönstret bryts efter detta; i de efterkommande fynden, mellan 965-1000 (fynd 17-28), ökar differensen mellan präglingssår och t.p.q. Det är endast fynd 17, 20 och 21 som fortfarande har ett för uppsatsen relevant mynt där differensen är under tio år.

Efter detta kommer två intressanta fynd, mellan 1000-1005 (fynd 29 och 30), som bryter mönstret ännu en gång. Dessa två fynd uppvisar en mycket liten differens mellan präglingssår och t.p.q.

De sista fynden (fynd 31-42) uppvisar stora eller mycket stora skillnader mellan präglingssår och t.p.q. Det visar att den islamiska myntimporten vid den här tiden har upphört; det kan även ses på det ringa antal islamiska mynt som skatterna innehåller.

4.1.4 Gotland

Totalt har jag registrerat 137 fynd från Gotland som innehåller mynt från de berörda dynastierna. Gotland utgör ett mycket speciellt område om man ser till antalet fynd och mångfalden av dynastier som finns representerade. Nedläggningstiden för de registrerade fynden sträcker sig, enligt t.p.q. över en tidsperiod på 200 år. Äldsta t.p.q. är 940/41 (fynd 1) och yngsta t.p.q. är 1143 (fynd 137). Skattfynden är precis som på fastlandet ganska små; endast 30 fynd har fler än 1000 mynt. Av de 30 fynden har 23 t.p.q. 1018 eller senare.

Differensen mellan präglingsår och t.p.q. visar liknande mönster som på det svenska fastlandet. Undantaget är att man kan se en liten differens mellan präglingsår och t.p.q. fram till 970 (fynd 1-34). Yngsta dynasti i dessa fynd är antingen buwayhider eller hamdanider med undantag av fynd 9.

Efter 970 kan man se samma förändring i det gotländska materialet som man ser i fastlandsmaterialet. Differensen mellan präglingsår och t.p.q. ökar; fynden dateras ej heller av islamiska mynt (fynd 35-55).

I början av 990-talet och in på 1010-talet kan man dock se en förändring i förhållandet mellan präglingsår och t.p.q. Trots att samma bild, som man kunnat se från 970-talet, håller i sig börjar även nya islamiska mynt strömma in. I 10 av fynden kan man se en liten eller ingen differens mellan präglingsår och t.p.q.; i tre av fynden är den aktuella dynastins mynt det yngsta i fyndet. Detta talar för en kontakt med den islamiska världen under en 20-års period (fynd 56-79).

De resterande fynden visar även de på samma sak som på fastlandet. Differensen mellan präglingsår och t.p.q. ökar och antalet islamiska mynt i skattfynden blir färre (fynd 80-137).

4.1.5 Baltikum

I det baltiska materialet har jag kunnat lokalisera 24 fynd med mynt relevanta för uppsatsen. Nedläggningstiden för fynden, enligt t.p.q. sträcker sig över 200 år. Äldsta fyndet har t.p.q. 945/46 (fynd 1) och det yngsta fyndet har t.p.q. 1157 (fynd 24). Skattfyndens antal visar samma mönster som på det svenska fastlandet och Gotland med endast 3 fynd med fler än 1000 mynt; det äldsta av dessa fynd har t.p.q. 1066. Av de tidigare fynden är det endast 1 fynd som har fler än 500 mynt (fynd 10); fyndet är ändå så sent som t.p.q. 1002/03.

Det är svårare att se mönster i det baltiska materialet jämfört med det svenska fastlands och det gotländska materialet. Fram till 980/81 är det ett islamiskt mynt som daterar fynden (fynd 1-7) sånär som på ett (fynd 4). Detta talar för en kontakt fram till denna punkt. Differensen mellan präglingsår och t.p.q. bland de dynastier som tas upp i den här uppsatsen, varierar kraftigt. I fynd 1 och 2 är den aktuella dynastin daterande, likaså i fynd 6. Fynd 7 har endast en differens på 4 år. Fynd 3, 4 och 5 är differensen relativt stor; mellan 20 och 30 år.

Detta stämmer dåligt överrens med det svenska fastlands och det gotländska materialet. Man bör beakta att det endast rör sig om 7 fynd och man bör vara försiktig innan man drar några slutsatser av det.

Fynd 8-15 visar på samma trend som i det svenska fastlands- och det gotländska materialet sånär som på fynd 11, vilket man kan bortse från. Efter ett fyndtomt gap på ca 20 år börjar, ca år 1000, åter de islamiska mynten strömma in till regionen. Fynden dateras av den aktuella dynastin eller ligger inom 3 år från det bestämda t.p.q. Detta visar en gemensam trend som kunnat konstateras från de två redan behandlade regionerna; Gotland och det svenska fastlandet.

Efter ca 1015 (fynd 16-24) kan man se att den islamiska myntimporten upphör. Differensen mellan präglingsår och t.p.q. ökar och skatterna blir större. Precis som i det svenska fastlands- och gotländska materialet har nu andelen islamiska mynt i fynden fått ge vika för de tyska mynten.

4.1.6 Ryssland

I det ryska materialet har jag registrerat 25 fynd som innehåller mynt präglade av de aktuella dynastierna. Fler fynd fanns tillgängliga, men de fynduppgifterna var så bristfälliga att de inte kunde säga något om präglingsåren för de olika mynten. Totalt rör det sig om 4 fynd, 1 från 950-talet, 2 från 960-talet och det sista från 970-talet. Det ringa antalet fynd kan också förklaras genom otillgängligheten av fynduppgifter (se kap 4.11). Det äldsta fyndet som registrerats har t.p.q. 952/53 (fynd 1) och det yngsta fyndet har t.p.q. 1106 (fynd 25).

Skattfynden i Ryssland kommer trots det ovannämnda att vara ganska få i förhållande till Gotland, som är den enda region som kan mäta sig med Ryssland i antalet påträffade mynt. Skatterna innehåller ett stort antal mynt. Hälften av de registrerade fynden innehåller mer än 500 mynt och två av fynden har mer än 5000 mynt (fynd 19 och 24). Fynd 24 kan man dock bortse från då dess t.p.q. 1068 är långt efter det att den islamiska myntimporten upphört.

Ryssland skiljer sig något från de andra studerade regionerna på det vis att det endast finns tre registrerade fynd med t.p.q. tidigare än 970. Fynd 1-3 ger inte mycket information om myntimporten av de studerade dynastierna mer än att den har ägt rum.

Ryssland visar också upp en egenhet i fynd 4-12. Under den 20-års period som i de föregående studerade regionerna visat på en nedgång i myntimporten visar Ryssland på motsatsen. Mellan 970 och 990 är differensen mellan präglingsår och t.p.q. väldigt liten och i 5 fall även daterande för fyndet.

Fynd 13-21 är mer varierande jämfört med samma period i de andra tre regionerna. Mellan 990 och 1017, kan man i sex av fynden, se tecken på en ny import. Marwanider och uqaylider tycks dyka upp några år senare i det ryska materialet jämfört med de andra tre regionerna.

I fynd 22-25 ser man att myntimporten upphört. Differensen mellan präglingsår och t.p.q. ökar och andelen islamiska mynt i fynden är lägre.

4.2 Skattfynden talar

Figur 16 (kap. 7) visar ett diagram över samtliga daterbara mynt i uppsatsen. I diagrammet kan man utläsa den redan behandlade nedgången av islamiska mynt som präglat mellan 970 och 990 på det svenska fastlandet och Gotland; i Baltikum inträffar nedgången något senare, på 980-tal. I Ryssland sker en ökning i antal mynt i takt med att färre antal mynt importeras till Gotland. Topparna syns under 970- och 980-talen.

Från 990 börjar islamiska mynt åter att importeras till Gotland; det svenska fastlandet verkar inte beröras av denna import. Samtidigt som importen till Gotland återupptas, ser man en ökning även i det baltiska materialet. I Ryssland sker dock en nedgång. Detta beror inte på att Gotland åter importerar mynt utan på att kontakterna med det samanidiska väldet upphör.

Importglappet till det svenska fastlandet och Gotland, mellan 970 och 990, har naturligtvis sina orsaker; i fig. 16 ser man att nedgången startar redan på 950-talet. En trolig orsak kan man spåra direkt i myntmaterialet. Efter 943 börjar silverhalten i de samanidiska mynten att variera från en tidigare stabil silverhalt (Noonan 1987-91:229); variationen i silverhalten kom att öka år för år. Detta kom troligen att skapa en misstänksamhet mot samtliga islamiska mynt; man får tänka på att de samanidiska mynten utgör huvuddelen av importen i samtliga regioner. Nordborna var troligtvis huvudsakligen intresserade av silver. När de samanidiska mynten inte uppfyllde kravet på bra silverhalt minskade troligtvis intresset för mynten. Importen av nypräglade mynt började successivt att avstanna för att upphöra mellan 970-990.

I Baltikum inträffar endast en kraftig nedgång i importen av nypräglade mynt under 980-talet; importen upphör dock aldrig. Närheten till det ryska området, dit importen i första hand går, är en trolig orsak till att importen aldrig upphör.

Ryssland, som är den region dit mynten som importerats österifrån först kommer till, får av naturliga skäl aldrig det här importglappet, p.g.a. sin geografiska närhet till präglingsområdena. Figur 16 visar en kraftig ökning av mynt som präglats under 970- och 980-talen. Detta är missvisande när det gäller importen av samtliga islamiska mynt. Antalet mynt som präglats av de för uppsatsen relevanta dynastierna öka visserligen, men importen som helhet minskar. Importen av mynt från det samanidiska riket minskar samtidigt som ökningen under 970- och 980-talen i fig. 16 inträffar. Det innebär att importen av samtliga islamiska mynt minskar även om fig. 16 visar på ett annat mönster. Intressant är att det är buwayhider och ziyarider som står för ökningen under 970- och 980-talen. Båda dessa dynastier var grannar med samaniderna. Man kan då ha försökt utöka sin handel med dessa områden p.g.a. att deras mynt hade bättre silverhalt. Detta är endast en spekulering där man måste titta mycket närmare på materialet för att kunna ge ett underbyggt svar.

I början av 990-talet började islamiska mynt åter att importeras till östersjöområdet (se kap. 4.1.3, 4.1.4, 4.1.5 och 4.1.6). Dessa mynt importerades från norra Irak. Vad som initierar denna import kan inte besvaras här, man måste först titta närmare på materialet. Man kan konstatera att den inträffade. Importen pågick fram till mitten av 1010-talet och upphörde därefter i samtliga studerade regioner. Den islamiska importen hade vid denna tid ersatts av den tyska och engelska importen.

4.3 Dynastierna i skattfynden

Andelen mynt som präglats av de olika dynastierna varierar kraftigt mellan de studerade regionerna. Man kan även se en del likheter. Buwayhiderna har den största representationen i samtliga regioner. Ziyarider och hamdanider uppvisar den största skillnaden. I fig. 8 (kap. 7) kan man se hur väl de olika dynastierna är representerade. Kategorin övriga dynastier är alla de dynastier som inte studerats närmare i uppsatsen; sammanider, volgabulgarer och imitationer är ej inräknade

Den följande studien av dynastierna i detalj bygger dels på fig. 9-15 (kap. 7), dels på fyndhänvisningarna registrerade i appendix och den större fyndlistan med de enskilda myntexemplaren för varje fynd; fyndlistan finns på Numismatiska forskningsgruppen i Stockholm.

4.3.1 Hamdanider

De första hamdanidiska mynten som uppträder i de studerade regionerna är präglade på 930-talet; de började troligen inte präglade förrän de fick självstyre i Mosul. I fig. 9 kan man se att det svenska fastlandet, Baltikum och Ryssland uppvisar samma mönster vad gäller antalet påträffade mynt och under vilken period de är präglade. Gotland uppvisar dock en annan bild. Mynten är visserligen präglade under samma decennier men uppvisar en mycket större kvantitet av mynt.

Det tidigaste fyndet som innehåller ett hamdanidiskt mynt på det svenska fastlandet är från Kastlösa, Öl (fynd 5) med t.p.q. 953/54. Myntet är präglat 946/47. I de efterkommande fynden kan man se en förhållandevis jämn ström med hamdanidiska mynt, vilket talar för en kontinuerlig import.

Det tidigaste fyndet på Gotland som innehåller ett hamdanidiskt mynt är i ett fynd från Smiss (fynd 5) med t.p.q. 951/52. Myntet är präglat 945/46 men fyndet innehåller även ett mynt som är präglat 951/52; myntet har bestämt fyndets t.p.q. Precis som i fastlandsfynden kan man se en jämn ström av hamdanidiska mynt i fynden.

Det tidigaste fyndet från Baltikum innehållande ett hamdanidiskt mynt är i ett fynd från Kunda (fynd 1) med t.p.q. 945/46. Det är också detta mynt som daterar fyndet. Baltikum uppvisar dock en skillnad jämfört med det svenska fastlandet och Gotland, i det att nästa fynd som innehåller ett hamdanidiskt mynt är ett förhållandevis sent fynd från Kehra (fynd 5) med t.p.q. 978/79. Nästa fynd är från Pöltsamaa (fynd 8) med t.p.q. 996. Tittar man närmare på fynden finns det inget som talar för att det skulle finnas någon kontinuerlig import av hamdaniska mynt under vikingatiden.

Rysslands tidigaste fynd med ett hamdanidiskt mynt är från Novgorod (fynd 4) med t.p.q. 971/72. Myntet är präglat 951/52 och det skiljer minst 20 år från det att det präglats till det att det hamnat i den ryska jorden. Novgorodfyndet är det fynd, av samtliga ryska fynd som innehåller hamdanidiska mynt, som uppvisar minst differens mellan präglingsåret och t.p.q. Baserat på detta material finns det inget som tyder på en direkt myntimport till området.

4.3.2 Ikhshidider

Denna dynasti är endast företrädd på det svenska fastlandet, Gotland och i Baltikum. De mynt som har påträffats är präglade mellan 930-tal och 960-tal, vilket stämmer väl överens med den tid då dynastin verkade. Antalet påträffade mynt är ganska få och som man kan se i figur 10 är de bäst representerade på Gotland. Baltikum har endast 1 daterbart mynt och det svenska fastlandet har 4 mynt.

Det tidigaste fyndet på det svenska fastlandet, det uppträder ett mynt från denna dynasti, är i ett fynd från Eketorp i Närke (fynd 14) med t.p.q. 958/59; myntet är präglat 944/45. Nästa fynd är i från Näsby i Södermanland (fynd 20) med t.p.q. 967/68; myntet är präglat 961/62.

Det tidigaste fyndet på Gotland med ett mynt präglat av ikhshididerna är från Mullvalds (fynd 10) med t.p.q. 953/54. Myntet är präglat någon gång mellan 945 och 960. Även Petsarve (fynd 9) som har samma t.p.q. som Mullvalds innehåller ett mynt präglat av ikhshididerna. Myntet är präglat mellan 948 och 956.

Baltikums enda mynt är funnet i Vaabina (fynd 12) med t.p.q.t. efter 1010. Myntet är präglat 956/57 och har således varit i cirkulation i minst 53 år. Baserat på detta material har myntimporten varit obefintlig.

4.3.3 Buwayhider

Buwayhiderna är den överlägset bäst representerade dynastin i samtliga regioners fyndmaterial. De uppträder i första fyndet i samtliga regioner och det är ytterst få fynd de inte förekommer alls i. På det svenska fastlandet och Gotland kan man se en aktiv myntimport fram till 960-talet respektive 970-talet. Figur 11 speglar förloppet ganska bra även om det visar vilket decennium mynten har präglats; fig. 16 visar det än bättre.

I Baltikum är det svårare att se några tendenser p.g.a. fyndfattigheten. De verkar ligga i en gråzon. En aktiv myntimport får dock förutsättas om man tittar på Gotland och Ryssland.

Ryssland har en aktiv myntimport från 950-talet. Figur 11 visar att den till en början varit låg men ökat allt eftersom. Toppen nås på 980-talet och fortsätter in på första hälften av 990-talet.

4.3.4 Ziyarider

De mynt som präglats av denna dynasti är nästan uteslutande representerade i Baltikum och Ryssland. På Gotland har man endast funnit 1 mynt och på det svenska fastlandet 3 mynt. Fastlandsmynten är funna i Östjädra i Västmanland (fynd 26) med t.p.q. 991, Gärestad i Blekinge (fynd 40) med t.p.q. 1056 och Torp på Öland (fynd 41) med t.p.q. 1060. Östjädramyntet är präglat 970/71, Gärestadsmyntet 968/69 och Torpmyntet är präglat mellan 935 och 960. Gotlandsmyntet är funnet i Gerete (fynd 118) med t.p.q. 1050. Myntet är präglat 976/977. Mynten präglade av ziyariderna har inte varit föremål för aktiv import till Gotland och det svenska fastlandet.

Baltikum visar en annan bild. Kehra (fynd 6) med t.p.q. 978/79 innehåller 6 mynt varav 5 är präglade under 970-talet. Ett annat fynd, East Latvia (fynd 7) med t.p.q. 980/81, innehåller även det 6 mynt varav 5 är präglade under 970-talet; det sista myntet har inte gått att bestämma beträffande präglingsår. Detta talar för en kontinuerlig myntimport till Baltikum under 970-talet.

Ryssland har överlägset flest mynt präglade av ziyariderna. Precis som i Baltikum kan man se en kontinuerlig myntimport under 970- och 980-talet. Fem registrerade fynd från 970- och 980-talen innehåller mynt från ziyariderna; 3 från 970-talet och 2 från 980-talet. Antalet mynt i fynden är endast mellan 2 och 7 exemplar. I diagrammet nedan kan man se 140 mynt präglade under 970-talet i ryska fynd. De flesta av mynten är påträffade i ett fynd från Denis (fynd 19) med t.p.q. 1008/09. Sammantaget är över 70 mynt från detta fyndet och i jämförelse med t.p.q. är cirkulationstiden omkring 20 år för de yngsta mynten.

4.3.5 Marwanider

Marwanidernas mynt är har sin största representation på Gotland och i Baltikum; de är något färre i Ryssland och det svenska fastlandet har endast 5 ex. Både på det svenska fastlandet och Gotland har det påträffats fynd från både 990-talet och 1000-talet som innehåller fynd från den här dynastin. En aktiv myntimport har troligtvis ägt rum om än i ringa omfattning. De flesta mynten i synnerhet på Gotland kommer från senare fynd.

I Baltikum kan man se framförallt 3 fynd som innehåller ett jämförelsevis stort antal mynt präglade av marwaniderna (fynd 12, 14 och 15). Det skiljer enligt t.p.q. endast 4 år mellan fynden och differensen mellan präglingsår och t.p.q. är mellan 10 och 17 år. Fynden får betraktas som att en ringa kontinuerlig myntimport förekommit.

Ryssland har även det en ringa import av marwanidiska mynt. Fynd 17, 19 och 20 talar för att en kontinuerlig import förekommit. Hälften av mynten kommer från de sena fynden.

4.3.6 Uqayliden

De mynt som präglats av uqayliderna och är påträffade i de studerade regionerna uppvisar samma mönster som marwaniderna. Den avgörande skillnaden är att de är något fler till antalet och förekommer i något fler fynd. I samtliga studerade regioner kan man se att en kontinuerlig myntimport har förekommit om än i ringa skala.

4.3.7 Ilekkaniden

Trots att dynastin präglade stora mängder mynt och att deras regeringsområden är samma som samaniderna tidigare regerat över är dynastin inte välrepresenterad i fynden från de studerade regionerna. På det svenska fastlandet har jag i de registrerade fynden inte påträffat några mynt präglade av ilekkaniderna.

På Gotland finner man 3 fynd där differensen mellan präglingsår och t.p.q. är tillräckligt liten för att beteckna en mindre import; det handlar dock endast om 3 mynt, så detta har troligen inte varit fallet. Övriga mynt har påträffats i senare fynd och har ingen relevans för importen.

Ryssland och Baltikum visar på, baserat på differensen mellan präglingsår och t.p.q., aktiv kontakt med ilekkaniderna. Kontakterna har troligtvis inte, baserat på antalet mynt, varit utbredda.

4.4 Dynastierna och importen

Man kan se skillnader, mellan de studerade regionerna, i hur de olika dynastiernas mynt uppträder i fyndmaterialet och i antalet mynt som påträffats. Detta beror naturligtvis på vilket, i förhållande till Ryssland, geografiskt område de regerat över, exakt var den aktuella myntpräglade orten ligger, när mynten är präglade och de islamiska handelsmännens möjlighet och vilja att handla med det ryska området. Den viktigaste faktorn som spelar in från fyndregionernas sida ligger i de handelsvägar som nordborna använde sig av för att komma i kontakt med det islamiska silvret.

Vid en närmare betraktelse av olika transportvägar kan man, baserat på fyndmaterialet, göra en geografisk åtskillnad för de fyra första behandlade dynastierna; hamdanider, buwayhider, ikhshidider och ziyarider. Dessa fyra dynastier kan man tidsmässigt jämföra med varandra. Hamdaniderna och ikhshididerna hade sitt regeringsområde i anslutning till den östra delen av Medelhavet (se fig.1 och 2, kap.7); medan buwayhiderna regerade i huvudsak i dagens Iran och ziyariderna utmed Kaspiska havets södra kust (se fig. 3 och 4, kap. 7).

Buwayhiderna och ziyariderna har sin största representation i Ryssland (se kap 4.3.3 och 4.3.4), vilket är anmärkningsvärt p.g.a. det ringa antalet registrerade fynd. Med tanke på buwayhidernas och ziyaridernas geografiska läge och de studerade regionernas olika fyndkontexter är det högst troligt att dessa mynt, tillsammans med de samanidiska mynten, har transporterats via Kaspiska havet och Volga in i det ryska området och vidare till östersjöområdet. Ziyariderna har inte kommit längre än till Ryssland och Baltikum.

Anledningen till att ziyaridernas mynt aldrig nått Gotland kan man lätt se vid en jämförelse med diagrammet över samtliga dynastier i uppsatsen (se fig. 16, kap. 7). Ziyariderna börjar inte att präglade mynt förrän på 960-talet. Vid denna tid har importen av nypräglat islamiskt silver till östersjöområdet avstannat. samtidigt kan man se en ökning av mynt präglade av främst buwayhider och ziyarider till Ryssland; även om den totalt sett, inräknat samtliga islamiska mynt, minskar. De ziyaridiska mynten är helt enkelt för sent ute på "marknaden" för att nå Gotland och det svenska fastlandet.

De hamdanidiska och ikhshididiska mynten har utifrån deras geografiska läge och de olika regionernas fyndkontexter transporterats en annan väg. Denna väg har med stor sannolikhet gått via Svarta havet vidare på antingen Dnestr och därifrån på Vistula in i Östersjön, eller via Dnepr vidare på någon av dess bifloder ut i Östersjön; därifrån vidare till Gotland. Med tanke på det stora antal hamdanidiska mynt som påträffats på Gotland jämfört med de övriga regionerna är det lätt att tänka sig att det i första hand är gotlänningar som handlat i dessa regioner. Det behöver inte röra sig om direktkontakt utan de kan lika gärna ha handlat med polska handelsstationer. Detta kan man inte säga så mycket mer om förrän man tittat närmare på det polska fyndmaterialet.

De sista i uppsatsen studerade dynastierna, marwanider, uqaylider och ilekkhanider är även de tidsmässigt jämförbara med varandra. Marwaniderna och uqayliderna startade sin myntprägling i början av 990-talet och ilek khaniderna startade sin ca år 1000.

Efter att ilek khaniderna erövrat samanidernas områden 999 övertogs också deras myntpräglingsorganisation. De få dirhemer som påträffats i de olika fynden från de olika regionerna har transporterats samma väg som de samanidiska, buwayhidiska och ziyaridiska mynten. Det ringa antalet, framförallt i Ryssland, behöver sin förklaring. Förklaringen startar ca 50 år tidigare då ilekkhaniderna startar sin myntprägling. Fram till ca 943 hade en samanidisk dirhem bestått av ca 92,5% silver (Noonan 1987-91:229). Silverhalten tenderar att sjunka efter detta; silverhaltsstudier har visat variationer på mellan 65% och 90% (Noonan 1987-91:247). Denna ojämnheter i silverhalten är troligtvis en orsak till varför importen av samanidiska dirhemer till Ryssland avtar. När ilek khaniderna tar över myntpräglingen i de forna samanidiska städerna lyckas de inte få kontroll på den varierande silverhalten i mynten. En silverhaltsanalys på 8 dirhemer präglade mellan 1003 och 1032 visade en variation mellan 90% och 32,5% silver (Noonan 1987-91:230). Det förklarar inte varför det inte påträffats fler tidiga dirhemer präglade i början av 1000-talet då silverhalten till en början var god. Det är högst troligt att det levde kvar en viss misstänksamhet mot de mynt som präglades i det forna samanidiska riket (Noonan 1990:446). Samtidigt hade de ryska handelsmännen etablerat starkare kontakter med östersjöområdet; ett område man fortsätter att handla med.

Marwaniderna och uqayliderna regerade över de forna hamdanidernas områden. Dessa mynt transporterades sannolikt samma väg som de hamdanidiska mynten tidigare gjort; restmynt från den tidigare hamdanidiska dynastin följde troligen också med. I fyndmaterialet kan man se en viss överrepresentation i Baltikum och på Gotland. Den huvudsakliga transportvägen har, baserat på detta faktum, gått via Svarta havet, vidare på Dnepr och in i östersjöområdet. Naturligtvis kan mynten likaväl kommit via Dnestr-Volga. Jerker Rosén skriver i *Den Svenska Historien* att floderna Vistula-Dnepr blev mer frekventerat använd, av vikingarna, som transportleder ned till Svarta havet i slutet av 900-talet (Rosén 1992:142). För att kunna fastställa detta måste man titta närmare på det polska myntmaterialet.

5 Sammanfattning

Från 930 börjar allt fler mynt som präglats av mindre dynastier, som uppstått i och med sönderfallet av abbasidkalifatet, att importeras till det svenska fastlandet, Gotland, Baltikum och Ryssland. Den största gruppen islamiska mynt som importerades, till ovannämnda regioner, präglades av samaniderna. Denna dynasti hade sitt regeringsområde öster om Kaspiska havet i nuvarande östra Iran, Afghanistan och centralasien. Antalet mynt från denna dynasti har varit för stort för att behandlas i denna uppsats. Studien har istället genomförts på hamdanider, ikhshidider, buwayhider, ziyarider, marwanider, uqaylider och ilekkhanider. Fler dynastier finns representerade men detta myntmaterial har utelämnats p.g.a. utrymme och det ringa antalet mynt.

Under 930-talet börjar mynt från hamdaniderna, buwayhiderna och ikhshidider att importeras till de studerade regionerna. Importen, baserat på antalet påträffade mynt, är relativt ringa; största andelen mynt är påträffade på Gotland.

Importen ökar kraftigt under 940-talet. Framförallt Gotland uppvisar en stor mängd mynt präglade under detta decennium; men även de andra regionerna visar en ökning i antalet mynt.

Under 950-talet startar en nedgång i importen, utom i Ryssland. Där ökar importen av mynt präglade av buwayhiderna. Representationen på Gotland är dock fortfarande störst.

Trenden fortsätter under 960-talet. I slutet av 960-talet började ziyariderna att präglade mynt som endast kom att nå Ryssland och Baltikum. Mynt från ikhshididerna upphör vid den här tiden då de erövrades av fatimiderna. De hamdanidiska mynt börjar även de att försvinna, men då av andra orsaker.

Under 970-talet importeras få mynt till Gotland och det svenska fastlandet, de exemplar som påträffats är präglade i början av decenniet. Baltikum visar en liten ökning samtidigt som Ryssland når sin importtopp. Mynten kom framförallt från buwayhiderna och ziyradierna.

Under 980-talet är importen nedlagd till det svenska fastlandet och Gotland. I Baltikum kan man se en mycket liten import samtidigt som den starka trenden fortsätter i Ryssland.

I början av 990-talet börjar marwanider och uqaylider att prägla mynt och dessa importeras till samtliga regioner. Importen, till det svenska fastlandet och Gotland, tar i och med dessa mynt åter fart. Importen till Ryssland sjunker samtidigt markant i takt med att man avvecklade importen från samanidriket och på så vis slutar även buwayhidiska och ziyaridiska mynt att importeras.

Under 1000-talets första decennium fortsätter importen även om det åter sjunker i samtliga regioner utom Baltikum. Nu startar även ilekkhaniderna sin myntprägling. Ilek khaniderna erövrade samanidernas område 999 och övertog i och med det deras myntorganisation. Det är få mynt från denna dynasti som når de studerade regionerna då kontakterna med det område ser ut att ha upphört.

Under 1010-talet sjunker importen ännu mer för att helt upphöra mellan 1015 och 1020.

Mynten har transporterats via en östlig väg från Kaspiska havet via Volga och vidare på småfloder och ut i Östersjön. Denna väg är den sannolika för buwayhider, ziyarider och ilek khanider. Hamdanider, ikhshidider, marwanider och uqaylider har kommit en sydöstlig väg från Svarta havet via antingen Dnestr-Vistula och ut i Östersjön, eller via Dnepr och dess bifloder ut i Östersjön.

Man kan konstatera ett glapp i importen mellan 970-tal och 990 till det svenska fastlandet och Gotland. Vad denna nedgång beror på är fortfarande osäkert. Importen upphör på mitten av 1010-talet troligen till följd av en varierande silverhalt i de samanidiska mynten som började redan 943. Detta ledde till att man sökte sig till de tyska och engelska mynten som med sin bättre silverhalt konkurrerade ut de islamiska mynten som importkälla.

6. Referenser

Tryckta källor

Album, Stephen. 1977. *Marsden's Numismata Orientalia Illustrata*. New York.

Bolin, Sture. 1939. *Muhammed, Karl den store och Rurik*. Scandia. Band XII. Häfte 2. Lund.

Bosworth, Clifford E. 1980. *The Islamic Dynasties*. Edinburgh

Busse, Heribert. 1975. *Iran under the Buyids*. Cambridge history of Iran. Vol. 4. Cambridge.

CNS. 1982. *Corpus Nummorum Saeculorum IX-XI qui in suecia reperti sunt*. 1. Gotland. 3. Dalhem-Etelhem. Stockholm.

Holst, Gunnar. 1973. *Mynt av arabiskt ursprung funna i Skandinavien*. Göteborg.

Jonsson, Kenneth. 1997. *Hansatiden på Gotland i ett numismatiskt perspektiv*. Gotländskt Arkiv. Visby.

Miles, George C. 1972. *Coinage of the Ziyarid Dynasty of Tabaristan and Gurgan*. The American Numismatic Society, Museum Notes 18. New York.

Mitchner, Michael. 1977. *The World of Islam*. London.

Noonan, Thomas S. 1984. *Dirahams From Early Medieval Russia*. Journal of the Russian Numismatic Society. No 17. Alexandria.

- 1990. *The impact of the silver crisis in Islam upon Novgorod's trade with the Baltic*. Olednburg- Wolin- Staraja Ladoga- Novgorod- Kiev, Handel und Handelsverbindungen im südlichen und östlichen Ostseeraum während des frühen Mittelalters.

- 1987- 1991. *The Onset of the Silver Crisis in Central Asia*. Archivum Eurasiae Medii Aevi. Vol. 7. Wiesbaden.

Rosén, Jerker. 1992. *Handel och Vikingatåg*. Den Svenska Historien, 1 Från stenålder till vikingatid. Stockholm.

Otryckta källor

Noonan, Thomas S. Opublierade fyndlistor över Sverige, Baltikum och Ryssland. Numismatiska forskningsgruppen. Stockholm.

Övriga Källor

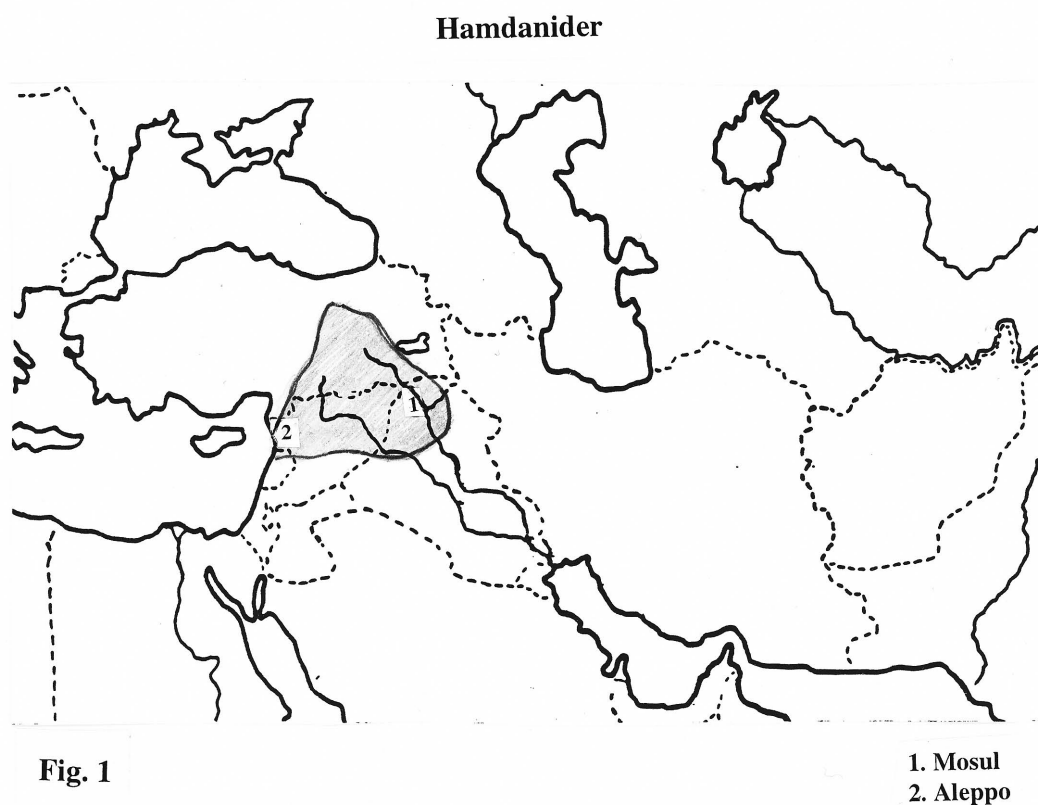
Muntliga uppgifter har lämnats av Kenneth Jonsson och Gert Rispling vid Numismatiska forskningsgruppen i Stockholm.

7. Kartor och diagram

Kartmaterialet över de olika dynastiernas utbredningsområde gör inte anspråk på att visa de exakta territoriegränserna. De enda kartorna som ger en bra bild över det faktiska utbredningsområdet är de över buwayhiderna och hamdaniderna. Övriga kartor är inringningar av de myntorter som de olika dynastierna har haft inom sitt territorium, och visar således inte deras faktiska utbredningsområdet.

Samtliga kartor är omarbetningar efter Corpus Nummorum Saeculorum IX-XI 1.3 (CNS 1982:289).

Diagrammen är utformade efter det decennium som mynten är präglade. Endast de mynt som man har kunnat bestämma till präglingsår är medtagna. I fig. 11 och 12 är kategorin Ryssland spec. medtagen; dessa mynt har endast kunnat bestämmas till präglingsdecennium och har därför fått en egen stapel. Dessa mynt är fristående och kan läggas till den ordinarie stapeln.

Ikhshidider

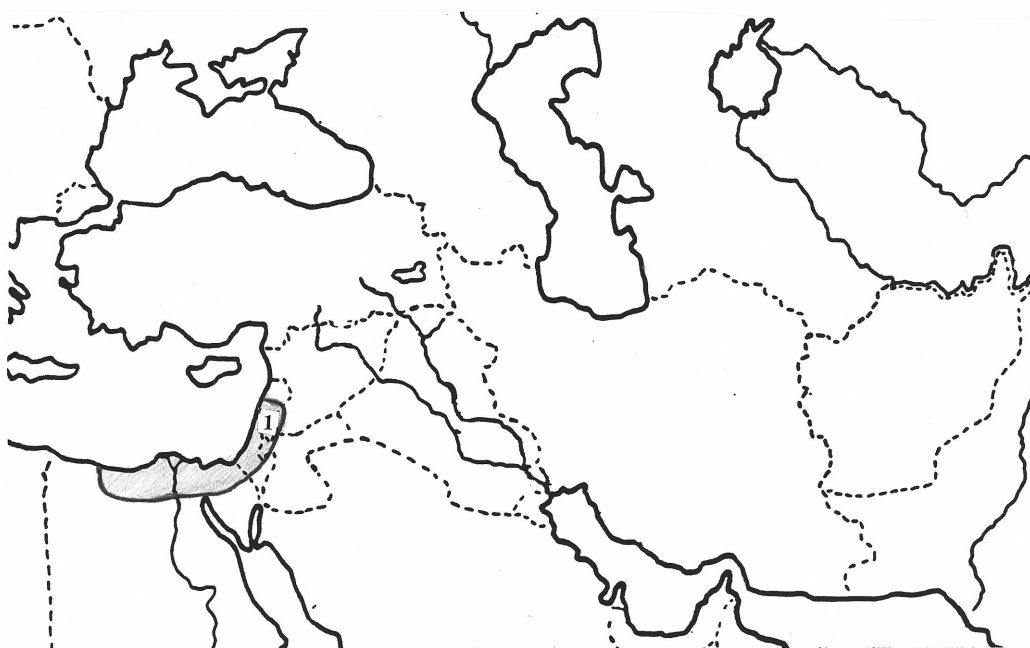

Fig. 2

1. Damaskus

Buwayhider

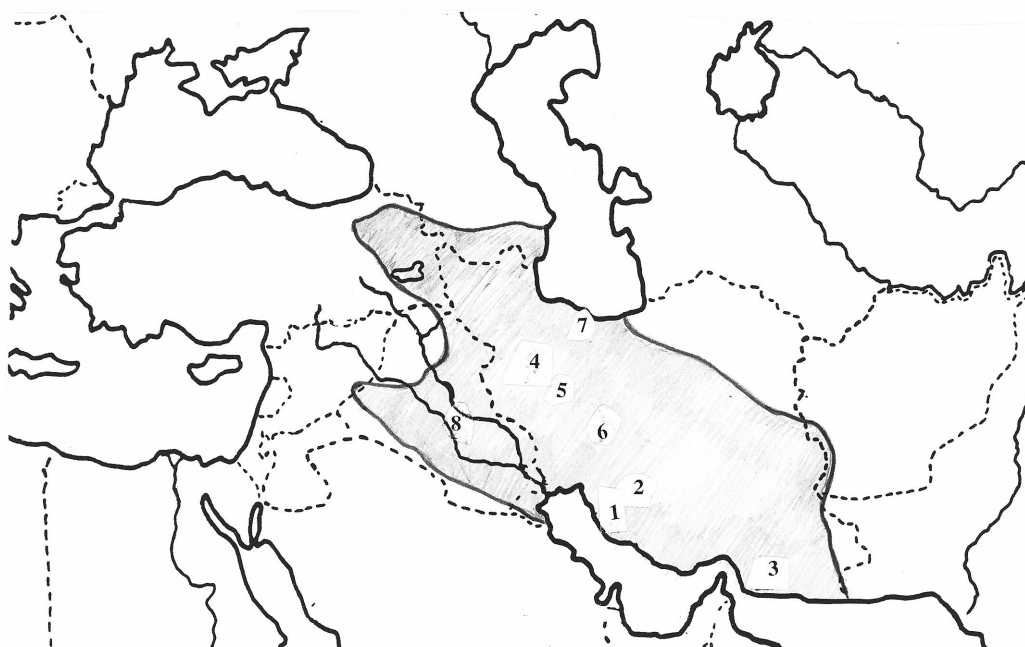

Fig. 3

1. Fars	5. Hamadhan
2. Khuzistan	6. Isfahan
3. Kirman	7. Ray
4. Jibal	8. Bagdad (Madinat al-salam)

Ziyarider

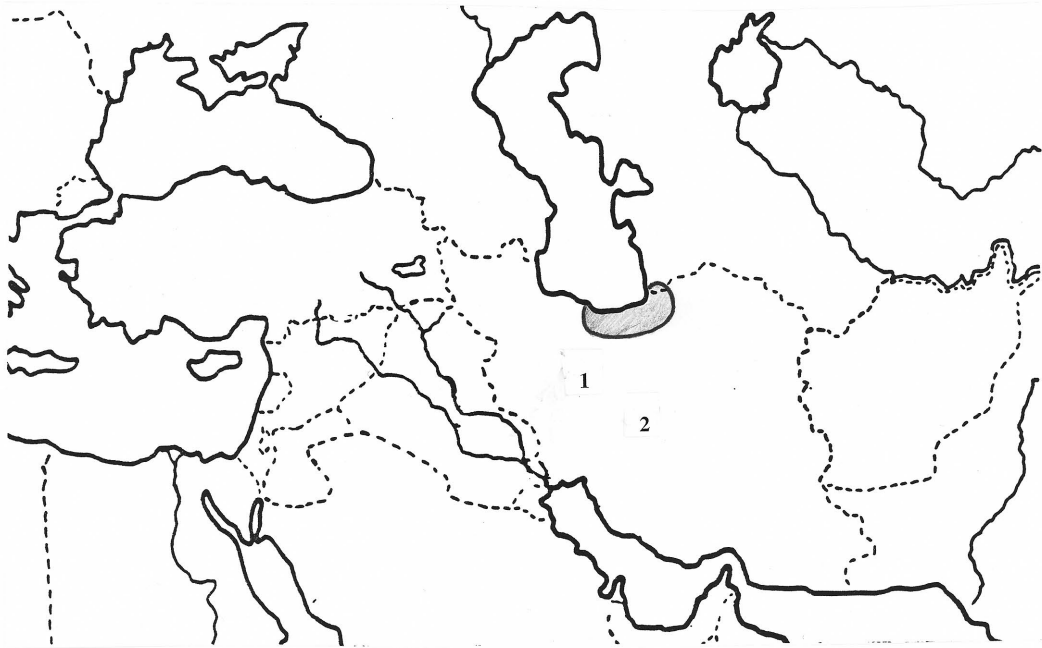

Fig. 4

- 1. Hamadhan
- 2. Isfahan

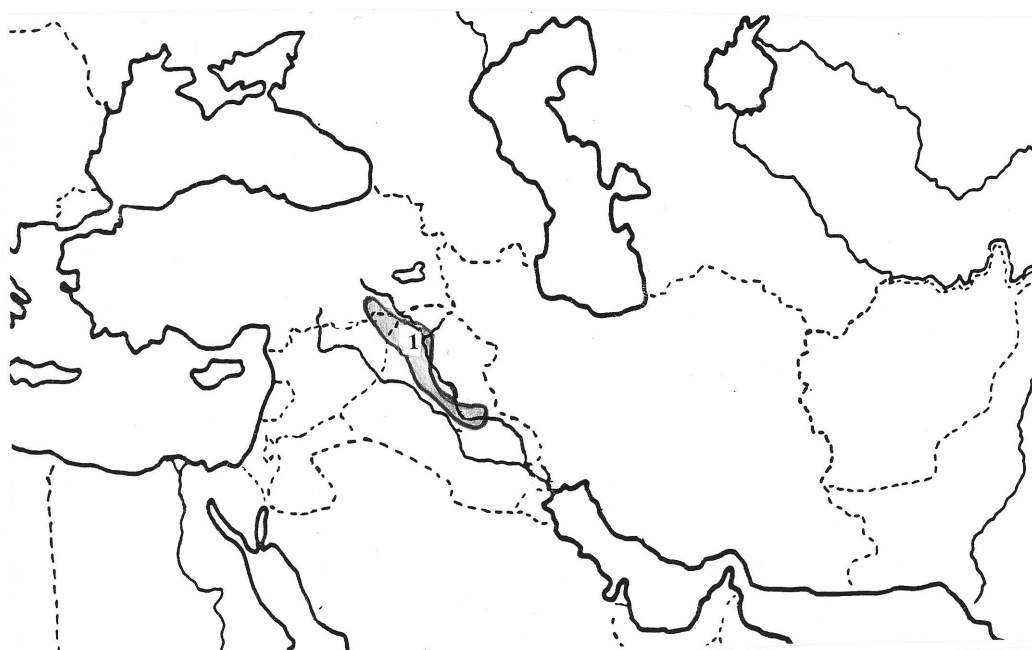
Marwanider

Fig. 5

- 1. Diyarbakr
- 2. Mosul

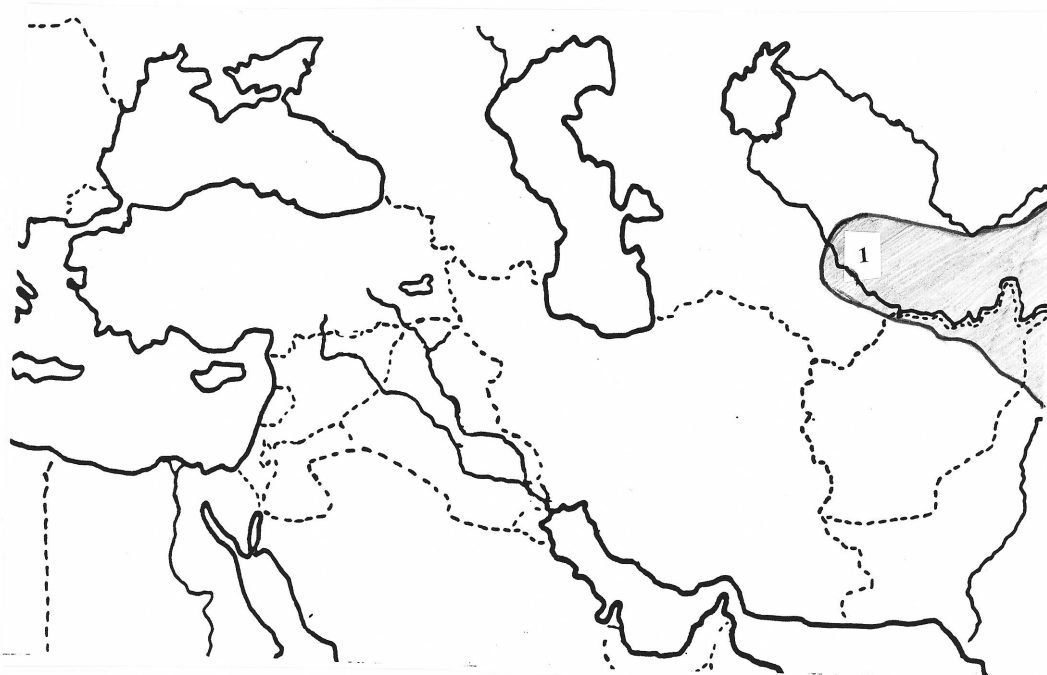
Uqaylider

1. Mosul

Fig. 6

Ilekkhanider

1. Bukhara

Fig. 7

Andel Mynt per Dynasti

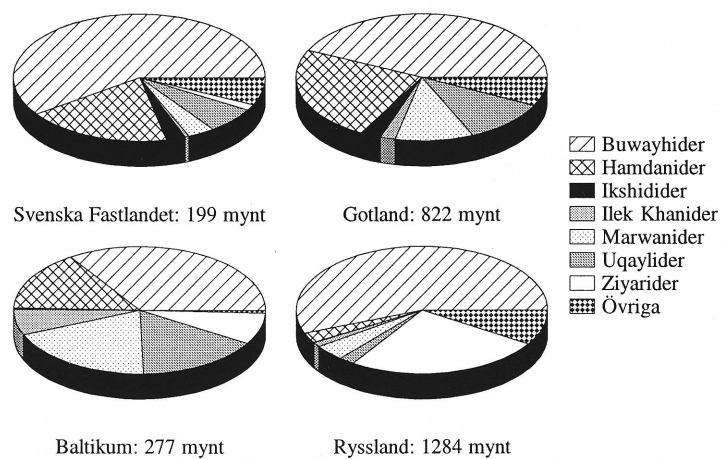

Fig. 8

Hamdanider

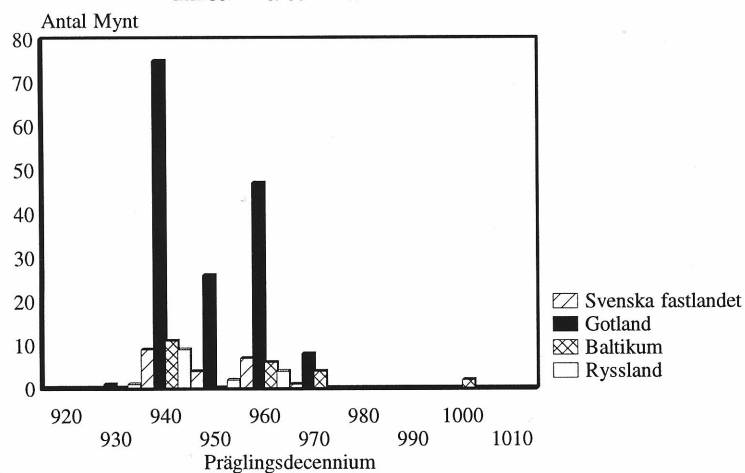

Fig. 9

Ikshidider

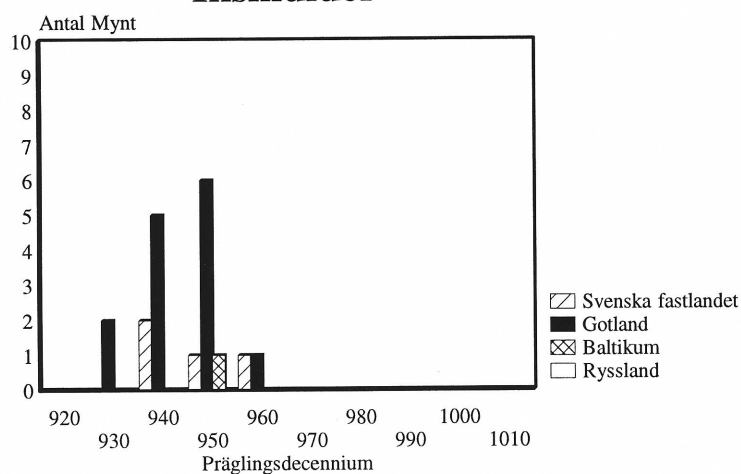

Fig. 10

Buwayhider

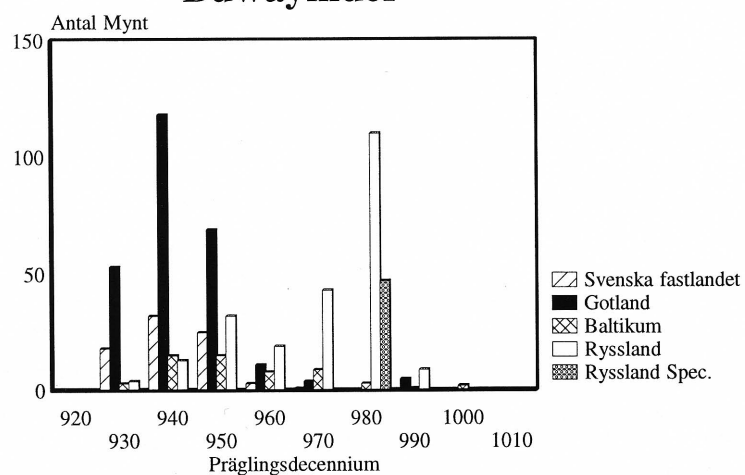

Fig. 11

Ziyarider

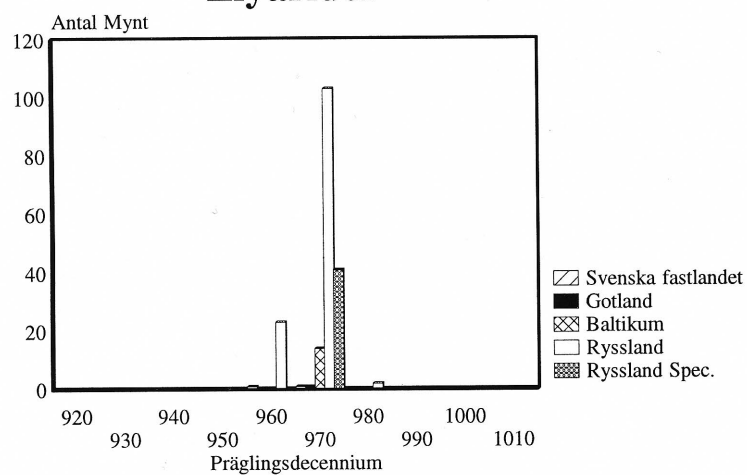

Fig. 12

Marwanider

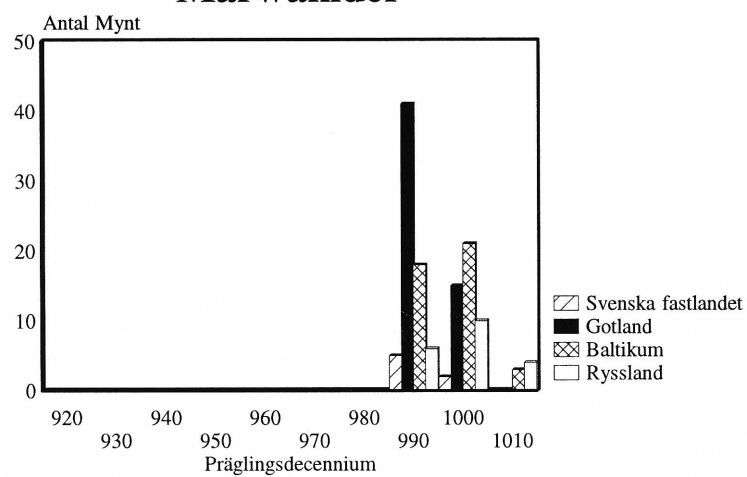

Fig. 13

Uqaylider

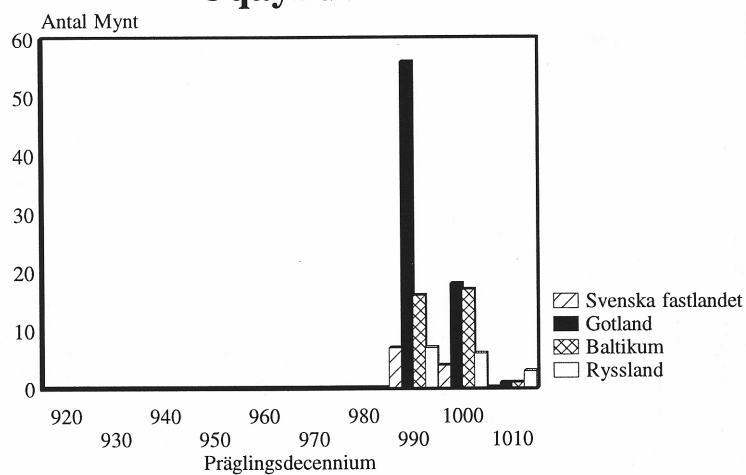

Fig. 14

Ilekkhanider

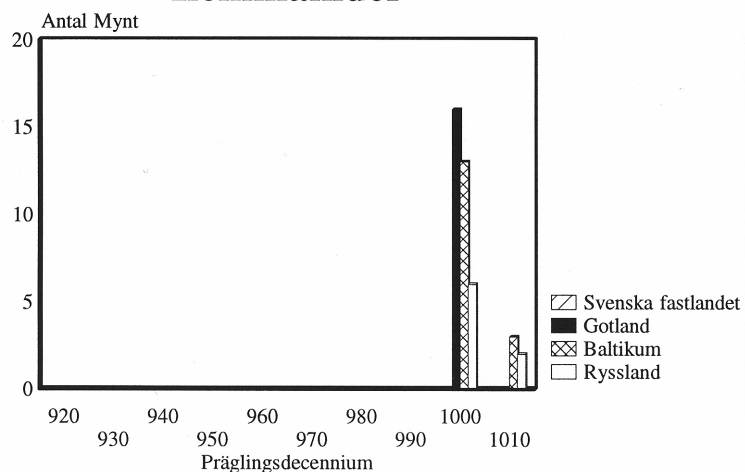

Fig. 15

Total myntfördelning

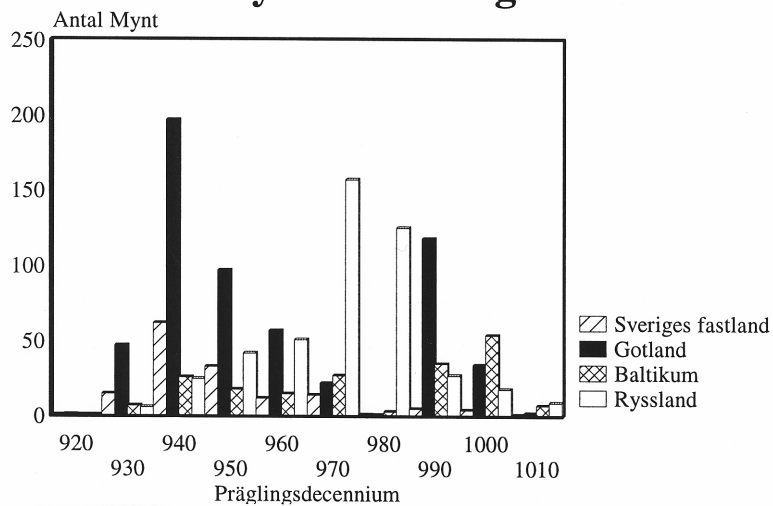

Fig. 16

8. Appendix

Fynden är uppdelade efter de olika studerade regionerna: Svenska fastlandet, Gotland, Baltikum och Ryssland.

Listrbruker

Nr	Fyndnummer.
KJ	Nummer givet av Kenneth Jonsson vid Numismatiska forskningsgruppen i Stockholm.
Fyndort	Ort där fyndet påträffades.
Antal mynt	Totalt antal mynt i skatten.
Yngsta Dynasti	Den yngsta representerade dynastin som är relevant för uppsatsen.
Präglingsår	Det år som det yngsta myntet från den aktuella dynastin ärpräglat.
T.p.q.	Tidigast möjliga nedläggning för fyndet.

Svenska fastlandet

Nr	KJ	Fyndort	Antal mynt	Yngsta dynasti	Präglingsår	T.p.q.t
1	880	? (Ha)	133	Buwayhid	935/36	939/40
2	1925	Alunbruket (Öl)	47	Buwayhid	937/38	949/50
3	1911	N. Näsby (Öl)	21	Buwayhid	951/52	951/52
4	1937	? (Öl)	39	Buwayhid	937/38	951/52
5	1819	Kastlösa (Öl)	1126	Buwayhid	952/53	953/54
6	9	Yxnarum (Bl)	155	Buwayhid	940-944	954/55
7	948	Filborna (Sk)	131	Buwayhid	937/38	954/55
8	1689	Kleva (Vg)	56	Buwayhid	952/53	954/55
9	871	Kvibille (Ha)	78	Buwayhid	947/48	955/56
10	1884	Arbelunda (Öl)	33	Buwayhid	935/36	955/56
11	1121	Söregårde (Sm)	212	Buwayhid	947/48	956/57
12	1770	Erikstorp (Ög)	332	Buwayhid	953/54	956/57
13	1214	Birka, settlement (Up)	108	Buwayhid	951/52	957/58
14	900	Eketorp (Nä)	261	Buwayhid	949/50	958/59
15	1751	Hestad (Ög)	58	Buwayhid	953/54	960/61
16	1212	Birka, Settlement (Up)	450	Hamdanid	963/64	963/64
17	1757	Smedby (Öl)	548	Buwayhid	953/54	964/65
18	1082	Ystad, near (Sk)	24	Buwayhid	947/48	965
19	1752	Lund (Ög)	266	Buwayhid	945-949	965
20	1178	Näsby (Sö)	59	Ikhshidid	961/62	967/68
21	1556	Röcksta (Up)	200	Hamdanid	961-969	969/70
22	1165	Talby (Sö)	74	Buwayhid	955/56	969/70
23	1058	Stävie, Ramsåkra (Sk)	200	Hamdanid	951-960	977
24	1193	Fågelsången (Sö)	156	Buwayhid	958/59	976/77
25	1061	Södra Sandby (Sk)	143	Buwayhid	934-940	985
26	1720	Östjädra (Vs)	2110	Ziyarid	970/71	991
27	1119	Horda (Sm)	259	Hamdanid	929-969	995
28	1067	Näsby (Sk)	155	Buwayhid	953/54	996
29	15	Sturkö (Bl)	311	Uqaylid	999/1000	1002
30	965	Igelösa, Churchyard (Sk)	2058	Uqaylid	1003/04	1003/04
31	1641	Inedalsgatan (Up)	39	Uqaylid	997/98	1017
32	1616	Karlberg (Up)	838	Uqaylid	998/99	1018
33	932	Hemmestorp? (Sk)	909	Buwayhid	972/73	1018
34	893	Stige (Me)	2007	Marwanid	1004/05	1023
35	1093	Östra Herrstad (Sk)	358	Hamdanid	968-973	1023
36	941	Grönby (Sk)	1461	Hamdanid	968/69	1024
37	1682	Norledet (Vg)	13	Marwanid	991-996	1024
38	903	Sandtorp (Nä)	600	Uqaylid	996/97	1034
39	1197	Broby (Sö)	931	Marwanid	1008/09	1035
40	2	Gärestad (Bl)	1413	Ziyarid	968/69	1056
41	1795	Torp (Öl)	697	Ziyarid	935-967	1060
42	859	Allmänninge (Gä)	13	Uqaylid	996/97	1083

Gotland

Nr	Kj	Fyndort	Antal mynt	Yngsta Dynasti	Präglingsår	T.p.q.t
1	296	Båta	209	Buwayhid	932-940	940/41
2	500	Nors	337	Buwayhid	935/36	940-?
3	449	Uggårds (Lilla Tollby)	899	Buwayhid	937/38	943/44
4	312	Hinser	27	Buwayhid	945/46	949/50
5	488	Smiss	198	Hamdanid	951/52	951/52
6	396	Tipsarve	54	Buwayhid	953/54	952/53
7	83	Tuer	258	Buwayhid	942/43	952/53
8	525	Rangersarve	70	Buwayhid	937/38	952/53
9	665	Petsarve	50	Ikhshidid	928-956	953/54
10	428	Mullvalds	99	Buwayhid	952/53	952/53
11	59	Rangersarve	737	Buwayhid	951/52	953/54
12	828	Stora Tune	625	Hamdanid	963/64?	954/55
13	54	Tjengvide	235	Buwayhid	952/53	954/55
14	823	Gullarve	348	Buwayhid	947/48	954/55
15	1689	Bonsarve	37	Buwayhid	947/48	954/55
16	335	Bunge	33	Buwayhid	935/36	955/56
17	406	Rings	28	Hamdanid	940-944	956/57
18	197	Stora Velinge	983	Buwayhid	954/55	957/58
19	387	Ekeskogs	1350	Buwayhid	951/52	957/58
20	307	Nygårds	249	Buwayhid	951/52	957/58
21	635	Lunds	160	Buwayhid	951/52	957/58
22	96	Häffinds	1441	Buwayhid	951/52	957/58
23	299	Rommunds	246	Buwayhid	955/56	958/59
24	306	Rondarve	306	Buwayhid	951/52	958/59
25	501	Pavalds	485	Buwayhid	951/52	958/59
26	187	Kvie	147	Buwayhid	957/58	960/61
27	328	Rums	514	Buwayhid	936-967	961/62
28	537,6	Bjärs	433	Buwayhid	949/50	961-?
29	599	Liknatte	132	Hamdanid	961/62	961/62
30	46	Alskog vicarage	44	Hamdanid	965	965
31	682	Kaungs	193	Hamdanid	963/64	965
32	485	Mannegårde	351	Hamdanid	964/65	969/70
33	485	Bryor	290	Buwayhid	965	972/73
34	231	Uggårds	800	Buwayhid	971/72	971/72
35	613	Botvalde	909	Buwayhid	955/56	972/73
36	310	Botes	887	Buwayhid	945/46	973
37	593	Grausne	390	Hamdanid	953/54	973
38	320	Mårtens	114	Hamdanid	963/64	973
39	484	Lilla Rone	239	Ikhshidid	964/65	973/74
40	814	Gåshagen	300	Hamdanid	948-961	975
41	247	Övide	571	Hamdanid	963/64	976/77
42	383	Sigters (Lingvide)	260	Buwayhid	963/64	978
43	206	Suderbys	175	Buwayhid	951/52	978
44	366	Botels	2316	Ikhshidid	965/66	983
45	71	Föhlagen (Smidegården)	1241	Hamdanid	965	991
46	419	Vivlings	809	Buwayhid	941/42	991
47	311	Hägvalds	1912	Buwayhid	962/63	991
48	689	Stora Klintegårde	84	Buwayhid	959/60	991
49	322	Norrkvie	169	Buwayhid	952/53	991
50	51	Mallgårds	144	Buwayhid	951/52	991
51	545	Timans	140	Hamdanid	962-966	991
52	353	Broa	160	Hamdanid	957/58	991
53	587	Snäckarve	460	Buwayhid	939/40	991
54	597	Lauhage	105	Buwayhid	?	991
55	403	Riddare	17	Hamdanid	940-944	991

56	350	Gannarve	49	Marwanid	993/94	993/94
57	663	Kvarne (Lillängen)	1008	Ikhshidid	962/63	994
58	624	Majstre	84	Marwanid	990-1014	995-?
59	355	Hallegårde	86	Buwayhid	951-960	996
60	457	Mallgårds	229	Buwayhid	951-960	996
61	276	Gerete	276	Marwanid	990-?	996-?
62	473	Lilla Haltarve	89	Hamdanid	942/43	997
63	549	Hägdarve	173	Hamdanid	962/63	997
64	333	Bjärs	52	Marwanid/Uqaylid	997/98	997/98
65	509	Ammor	213	Uqaylid	997/98	999
66	48,5	Bote	72	Marwanid	1000/01	1000/01
67	416	Sudergårde	204	Uqaylid	1000-1002	1002
68	839	Ollajvs	17	Buwayhid	954/55	1002
69	69	Digeråkra	1318	Marwanid	993-997	1002
70	401	Riddare	199	Buwayhid	934-949	1002
71	391	Rågåkra	296	Marwanid	1002/03	1002/03
72	466	Myrungs	634	Buwayhid	?	1003
73	536	Ytlings	605	Buwayhid	946/47	1003
74	819	Binge	134	Hamdanid	951-957	1005
75	956	Gudings	314	Uqaylid	998/99	1005
76	292	Sälle	1045	Marwanid/Uqaylid	1002/03	1009
77	435	Stora Enbjärne	777	Ilek Khanid	1003/04	1009
78	237	?	40	Marwanid	997-1010	1009
79	331,5	Uddvide	135	Hamdanid	966-968	1009
80	584	Källgårds	481	Hamdanid	942/43	1011
81	647,5	Norregård	108	Uqaylid	1002/03	1017-?
82	471	Kvie	199	Marwanid	995/96	1017
83	479	Burge	102	Hamdanid	965	1017
84	388	Ekeskogs	650	Ilek Khanid	1002/03	1017
85	317	Kattlunds	1309	Uqaylid	998/99	1017-?
86	686	Skäggs	572	Uqaylid	?	1018
87	462	Tummelbos	488	Marwanid	998	1018
88	623	Digrans	301	Marwanid	997-1010	1018
89	413	Kännungs	1564	Ilek Khanid	1002/03	1018
90	434	Prostarve	106	Hamdanid	961/62	1023
91	249	Bjärby (Hemängen)	830	Uqaylid-Buwayhid	998	1024
92	555	Fardume	305	Uqaylid	998/99	1024
93	537	Österby	203	Uqaylid	1002/03	1024
94	43	Glammonds II	735	Marwanid	991-997	1024
95	684	Lilla Klintegårde	1246	Uqaylid	998	1025
96	494	Liffride	131	Uqaylid	998/99	1026
97	67	Myrände	1792	Uqaylid	996-998	1026
98	576	Bjärby	825	Marwanid	995-?	1027
99	275	Öster Ryftes	1939	Marwanid	1000/01	1027
100	193	Änges	380	Marwanid	995/96	1029
101	528	Kviende	517	Ilek Khanid	1006/07	1029
102	612	Bosarve	595	Marwanid	1000/01	1029
103	246	Valdarve	744	Uqaylid	997/98	1031
104	684,5	Lilla Klintegårde	1540	Hamdanid	946/47	1036
105	77	Laxarve	152	Buwayhid	947/48	1036
106	551	Stale	989	Uqaylid	998/99	1036
107	816	Nygårds	1207	Marwanid	998/99	1038
108	633	Karls	1343	Uqaylid	998/99	1039
109	522	Tiricker	90	Uqaylid	1000/01	1040
110	316	Kattlunds	1579	Ilek Khanid	1001/02	1039
111	677	Östra byrummet	1640	Ilek Khanid	1005/06	1042

112	334	Bosarve	363	Marwanid	991/92	1042
113	279	Rosendal	165	Marwanid	1006-1011	1047
114	96	Änge	1142	Uqaylid	996/97	1047
115	42	Glammunds I	1197	Uqaylid	998	1047
116	56	Gandarve	694	Uqaylid	1002/03	1047
117	557	Lilla valla	618	Marwanid	990/91	1048
118	256	Gerete	1732	Marwanid	997-1010	1050
119	605	Stora Bjärs	873	Ilek Khanid	1003/04	1053
120	393	Sigsarve	1394	Ilek Khanid	1002/03	1053
121	821	Botarve	390	Uqaylid	996/97	1059
122	203	Hallföse	492	Buwayhid	965/66	1059
123	62,5	Stumle	1310	Uqaylid	999/1000	1059
124	341	Lilla vasstäde	1468	Buwayhid	947-977	1067
125	840	Petes	1611	Ilek Khanid	1002/03	1077
126	554	Änggård	1042	Ilek Khanid	1002/03	1084
127	836	Domerarve	594	Marwanid	995/96	1089
128	547	Findarve	3560	Marwanid	994/95	1089
129	273	Stora Sojdeby	2395	Ilek Khanid	1004/05	1089
130	519	Mickels	161	Uqaylid	997/98	1092
131	486	Mannegård	2457	Uqaylid	1012/13	1102
132	345	Stora vasstäde	261	Ilek Khanid	1005/06	1102
133	517	Hallsarve	838	Hamdanid	960/61	1107
134	601	Sorbys	727	Hamdanid	952/53	1111
135	430	Ocksarve	678	Marwanid	1003/04	1120
136	347	Gannarve	1239	Marwanid	995/96	1120
137	477	Burge	2959	Marwanid	998/99	1143

Baltikum

Nr	KJ	Fyndort	Antal mynt	Yngsta Dynasti	Präglingsår	T.p.q.t
1	37,5	Kunda	9	Hamdanid	945/46	945/46
2	30	Koigi	150	Buwayhid	953/54	954/55
3	116	Vara	28	Buwayhid	945/46	966/67
4	37	Metsaküla	57	Buwayhid	953/54	975
5	104	Tartu	41	Buwayhid	948/49	976/77
6	21	Kehra	421	Ziyarid	978/79	978/79
7	104	East Latvia	41	Ziyarid	976/77	980/81
8	84	Pöltsamaa	21	Marwanid	1001/02	996
9	127	Võlla	900	Ilek Khanid	1002/03	1002/03
10	24	Kloodi	146	Uqaylid	1000/01	1002/03
11	102	Sootaga	10	Buwayhid	939-949	1009
12	111	Vaabina	374	Marwanid	1010-?	1010-?
13	68	Paljassaar	130	Ilek Khanid	1010/11	1010/11
14	132	Vööpsu	173	Uqaylid	1013/14	1013/14
15	14	Imma	76	Marwanid	1011/12	1014
16	38	Kunda(Kalliküll)	124	Uqaylid/Marwanid	?	1017
17	96	Rääbise	39	Buwayhid	958/59	1038
18	52	Maidla	1092	Ilek Khanid	1004/05	1066
19	5	Aru	300	Buwayhid	949/50	1090
20	62	Otepää	1575	Marwanid	993-998	1092
21	45	Levala	38	Uqaylid	996-1000	1096
22	29	Kohtla-Käva	791	Buwayhid	1001-1013	1113
23	32	Kose	1716	Ilek Khanid	1006/07	1121
24	41	Käku	578	Uqaylid	997/98	1157

Nr	Kj	Fyndort	Antal mynt	Yngsta dynasti	Präglingsår	T.p.q.t
1	0	Novgorod	40	Buwayhid	943/44	952/53
2	0	Rakovitsa	826	Buwayhid	?	952/53
3	0	Gnezdovo	154	Buwayhid	952/53	960/61
4	0	Novgorod	871	Buwayhid	968/69	971/72
5	0	Novgorod	735	Buwayhid	972	974/75
6	0	Borki	500	Ziyarid	975/77	976/77
7	0	Riabinovka	111	Ziyarid	978/77	978/79
8	0	Staryj Dedin	202	Ziyarid	971/72	979/80
9	0	Borozdna estate	124	Buwayhid	982/83	982/83
10	0	Koznechikha	20	Buwayhid-Ziyarid	988/99	988/89
11	0	Musorka	1890	Buwayhid	989/90	989/90
12	0	Shelebovo, grave(s)	25	Uqaylid	990	990
13	0	Anikova, grave(s)	5	Buwayhid	949-976	991/92
14	0	Christopol'uezd	52	Buwayhid	994/95	994/95
15	0	Novy Dvor	399	Ziyarid	979/80	996
16	0	Donda	5	Buwayhid	933-968	997/98
17	0	Shpilevka (Shpylivka)	99	Marwanid	997-1011	997/98
18	0	Staraja Ladoga	66	Ilek Khanid	?	1002
19	0	Denisy	5397	Marwanid	1008/09	1008/09
20	0	Molodi	500	Ilek Khanid	1009/10	1009
21	0	Porecje	416	Uqaylid	1013/14	1017
22	0	Stozevici	318	Marwanid	1013/14	1027
23	0	Kolodezi	575	Uqaylid	1005/06	1059
24	0	Demsino	6748	Marwanid	1011/12	1068
25	0	Spankovo (Spanko)	2000	Uqaylid	1005/06	1106

